



Regler för Biodynamisk växtodling och djurhållning

vid användning av
Demeter, Biodynamisk och motsvarande märkning

Gäller för år 2024

Svenska Demeterförbundet

Skillebyholm
153 91 Järna
08-551 579 88
info@demeter.se
www.demeter.se



Innehåll

Innehåll

Inledning	4
Demetercertifiering och märkningsrätt	6
1. Åkerbruk och växtodling	9
1.1. Allmänna principer – utsäde och förökningsmaterial	9
1.1.1. Förökningsmaterial för grönsaker	10
1.1.2. Förökningsmaterial för träd och perenna grödor	10
1.2. Gödsling	10
1.2.1. Gödslingsnivåer	11
1.3. Växtskötsel och växtskydd	13
1.4. Växtföljd	14
1.5. Handelsträdgårdar och fältmässig grönsaksodling	14
1.5.1. Gödsel, jord och jordblandningar	14
1.5.2. Odlingstekniker	15
1.5.3. Växtskötsel och växtskydd	15
1.5.4. Ogräsreglering	15
1.5.5. Odling under glas och plast	16
1.5.6. Produktion av groddar och skott	17
1.6. Fleråriga grödor frukt- och vinodling	17
1.7. Svampodling	17
1.8. Biodiversitet och omgivning	17
1.8.1. Bevattningsvatten	17
1.8.2. Biodiversitet	17
1.8.3. Biodynamisk växtförädling	18
1.9. Biodynamiska preparat	19
2. Djurhållning	20
2.1. Egen djurhållning	20
2.3. Samverkan mellan lantbruk	20
2.4. Skötsel	21
2.4.1. Skötsel av nötboskap	22
2.4.2. Skötsel av får, getter och hästar	24
2.4.3. Skötsel av grisar	24
2.4.4. Skötsel av fjäderfä - grundläggande regler	24
2.4.5. Skötsel av fjäderfä - specifika regler	25
2.5. Utfodring	26
2.5.1. Gårdseget foder/Andel Demeterfoder för samtliga djur	27
2.5.2. Foder från "Under omläggning till Demeter"	28
2.5.3. Utfodring av mjölkcor, får, getter och hästar	28
2.5.4. Utfodring av gödboskap	28
2.5.5. Utfodring av avels- och gödkalvar, föl samt lamm och killingar	29
2.5.6. Vandringshjordar och bete utanför kultiverade områden	29

2.5.7. Inhyssning av boskap.....	30
2.5.8. Gemensamma beten	30
2.5.9. Utfodring av grisar	31
2.5.10. Utfodring av fjäderfä	31
2.6. Avel och märkning	31
2.6.1. Märkning och stalljournal	31
2.7. Djurens ursprung, tillförsel och försäljning	32
2.7.1. Tillförda djur för gödning.....	32
2.7.2. Mjolk, mjölkcor och kalvar, nötboskap för uppfödning.....	32
2.7.3. Får och getter	33
2.7.4. Grisar	33
2.7.5. Fjäderfä.....	34
2.8. Veterinärbehandling av djur	35
2.8.1. Allmänna krav för alla djur	36
2.8.2. Användning av läkemedel för idisslare, grovfoderätare, hjortdjur och suggor	36
2.8.3. Tilläggskrav för fjäderfä, gödsvin, kaniner och andra smådjur	37
2.8.4. Djurtransport och slakt.....	37
3. Omläggning till biodynamisk odling.....	38
3.1. Omläggningsplan.....	38
3.2. Omläggning av hela odlingen.....	39
3.3. Omläggning av nya odlingsarealer	40
3.4. Certifiering under omläggningsperioden	40
4. Biodling och produkter från bisamhällen.....	43
4.1. Placering av bigårdar.....	44
4.2. Kupor och vaxkakor– tillåtna och otillåtna åtgärder.....	44
4.3. Avel och förökning av bisamhällen	45
4.5. Utvinning av honung. Slungning och pressning	47
4.6. Tillåtna och otillåtna metoder vid hantering av honung.....	47
4.7. Förpackningar	47
4.8. Omläggning av biodling.....	48
4.9. Certifiering av biodling	48
4.10. Demetermärkning av binas produkter	49
Bilaga 1 Beräkning av djurbesättningen	50
Bilaga 2 Utfodring och tillåtna foder	52
Bilaga 3 Bearbetning av foder - kompletterings- och tillskott i utfodringen.....	54
Bilaga 4 Tillåtna och begränsade gödsel- och jordförbättringsmedel	56
Bilaga 5 Växtvård och tillåtna växtskyddsmedel	65
Bilaga 7 Dispenser	69
Bilaga 8 Lägsta ålder för slakt av fjäderfä.....	71

Inledning

Alla planerade åtgärder inom ett biodynamiskt lantbruk ska värderas utifrån en helhetssyn så att lantbruket så långt som möjligt kan utvecklas till ett självbärande system. Ett holistiskt perspektiv är viktigt för att kunna förstå livssammanhangen mellan markens, växternas och djurens livsprocesser på gården.

I det biodynamiska odlingssättet är det särskilt betydelsefullt med ett nära förhållande mellan odling av foderväxter och djurhållning, då särskilt idisslare. I ett biodynamiskt lantbruk är idisslare en självklar del.

Alla växtplatser har olika förutsättningar. Odlaren förbättrar mikrolivet i jorden genom jordbearbetning, växtföljd och gödsling. Valet av djurarter och hanteringen av gödseln påverkar jordhälsan och jordens produktionsförmåga. Genom val av grödor, djurarter och växtföljd, har lantbrukaren möjlighet att utveckla sitt lantbruk till en unik plats, en lantbruksindividualitet.

Husdjuren är beroende av den livsmiljö som lantbrukaren skapar åt dem. Därför är det grundläggande inom biodynamiskt lantbruk, att skötseln av djuren är kärleksfull och med hänsyn till dess artegna behov.

De biodynamiska kompost- och fältpreparaten utgör en central del i den biodynamiska odlingen. Preparaten bidrar till att främja livsprocesserna i jorden, öka jordhälsan och utveckla växternas kvalitet och avkastning. Detta främjar även husdjurens hälsa och prestationsförmåga.

Preparatbehandlingen resulterar i förbättrad kvalitet hos de odlade grödorna när det gäller t ex näringsinnehåll, lagringsegenskaper eller vattenhalt. *

Preparaten tillverkas av mineraliska och organiska ämnen genom en särskild metodik som tar hänsyn till årstidsbundna och rytmiska processer i naturen. Där preparaten appliceras, aktiveras en samverkan mellan jorden, grödorna och gödseln.

Det är av stor betydelse att tillverkningen, lagringen och användningen av de biodynamiska preparaten sker omsorgsfullt och enligt beprövad sakkunskap.

För att uppnå en positiv verkan ska samtliga preparat (kompost- och fältpreparaten) användas varje odlingssäsong. All körbar areal ska behandlas med både humus- och kiselpreparaten, vid lämpliga tidpunkter och med hänsyn till växternas olika utvecklingsstadier. All gödsel, urin och växtkompost ska behandlas med kompostpreparaten.

För vidare information och inköp av preparat, kontakta Biodynamiska Föreningen.
www.biodynamisk.se

* Se gärna forskningsrapport från FiBL: The DOK Trial A 45-year Comparative study of organic and conventional cropping systems. <https://www.fibl.org/de/>

Demetercertifiering och märkningsrätt

Demetercertifieringens syfte är att skapa förtroende mellan alla led inom livsmedelsproduktionen, i kedjan från jord till bord.

För märkning av produkter med det registrerade varumärket "Demeter" eller "Under omläggning till Demeter" (ord/bild), samt alla beteckningar som hänvisar till den biodynamiska odlingsmetoden, krävs att avtal tecknas mellan Svenska Demeterförbundet och ansvarig representant för respektive verksamhet.

För godkännande av verksamheter inom lantbruk, trädgård eller fruktodling samt skogsbruk gäller att verksamheten ska följa Demeterförbundets regelverk samt uppfylla lagliga bestämmelser och EU:s förordning nr 2018/848 om ekologisk produktion.

Fortlöpande certifiering förutsätter en årlig ekologisk kontroll och en kontroll från Svenska Demeterförbundet. Odlaren betalar en årlig avgift för att delta i kontrollen.

Certifieringen grundar sig på en odlingsbeskrivning med uppgifter om areal, utsäde, tillförd gödsel, djurbesättning, användning av de biodynamiska preparaten mm. Odlingsbeskrivningen uppdateras varje år, inklusive eventuell dispensansökan. Stalljournal och hälsojournal ska föras, där förändringar i antalet djur, inköp av foder och insats av mediciner dokumenteras.

Efter godkänd kontroll utfärdas ett certifikat för det aktuella året av Svenska Demeterförbundet. Åtgärder som kan ha betydelse för ett fortsatt godkännande eller som kräver dispens ska omedelbart meddelas.

Ansökan om dispenser riktas till Svenska Demeterförbundet. Möjliga dispenser finns sammanställda i bilaga 7 i Demeterförbundets regelverk.

Om verksamhetsansvarige handlar i strid med avtalet om att följa Demeterförbundets regelverk kan Svenska Demeterförbundet underkänna certifieringen med omedelbar verkan. Användning av märkmaterial som hänvisar till att odlingen/djurhållningen är godkänd som Demeter ska då omgående upphöra. Vid överträdelse kan produktionen bli avstängd i upp till fem år innan avtalet kan förnyas. Svenska Demeterförbundet kan säga upp avtalet om verksamheten efter två påpekanden inte uppnår en regelenlig standard.

Demetermärket får inte användas anonymt. Odlarens namn/företagsnamn samt adress ska alltid finnas på märkta varor. Alla produkter som säljs ska märkas. Varje

förpackningsenhet ska märkas. För produkter som levereras i lösvikt till förädlare eller återförsäljare ska följesedel eller faktura och certifikat för avtalsformen medfölja.

Svenska Demeterförbundet har rätt att inhämta information som kan ha betydelse för kontrollen från andra källor (t.ex. kontrollen enligt EU:s förordning för ekologisk odling, rapport från djurhälsoinspektion mm).

Beslut enligt Demeterförbundets regler får överklagas till Demeterförbundet styrelse inom 4 veckor från mottagandet av beslutet.

Allmänna regler

Reglerna för användning av beteckningarna Demeter, Biodynamisk eller liknande har utvecklats av Biodynamic Federation-Demeter Internationals (BFDA) regelkommitté och antagits av medlemmarna av BFDA.

Demeterförbundets regelverk uppdateras årligen. Demeterförbundets regler förutsätter att gällande lagar och förordningar följs.

Principer för socialt ansvar

Ett socialt ansvar är en av de grundläggande principerna för Demeterförbundets regler. Socialt ansvar innebär att de mänskliga rättigheterna respekteras och att gällande lagar och förordningar efterlevs.

Principer för ekologiskt ansvar

Produktion och förädling av - och handel med Demetercertifierade produkter bör utföras på ett sätt som tar hänsyn till att vi både är ansvariga för och beroende av ett väl fungerande ekosystem som grundval för allt liv på jorden.

- Biodynamiskt jordbruk och förädling har potential att praktiskt bidra till att lösa de omfattande kriser som påverkar det levande, inklusive klimatförändringar, markförstöring, föroreningar och förlust av biologisk mångfald.
- Demeterlicenstagare bör därför ta hänsyn till sitt ansvar för lokala och globala ekologiska system samt välfärd för framtida generationer, när de reflekterar över sina verksamheter och fattar beslut om deras aktiviteter.
- På praktisk nivå kräver detta en utvärdering av resursanvändningen i varje steg i Demeters försörjningskedja, med särskild uppmärksamhet åt användningen av fossila bränslen och icke förnybara resurser.

Ursprung och tillgänglighet av råvaror.

Som grundprincip gäller att samtliga lantbruksprodukter som tas in skall komma från Demetercertifierade biodynamiska odlingar.

Om Demetercertifierade lantbruksprodukter inte går att anskaffa gäller följande prioriteringar:

1. Ekologiskt certifierade produkter kontrollerade och godkända enligt EU:s förordning nr 2018/848;
2. Konventionella produkter får endast användas om de är godkända för användning enligt EU:s förordning nr 2018/848. Konventionellt foder är inte tillåtet.

Tillgänglighet av råvaror

- Produktion - om det finns känd produktion av Demetercertifierad råvara.
- Avstånd - om transporten är proportionell mot den mängd som behövs.
- Kvalitet - andra kvalitetsparametrar, som mikrobiologisk stabilitet eller produkttekniska specifikationer
- Pris - om priset på Demetercertifierad råvara är acceptabelt i proportion till ekologiskt alternativ.

Vid tveksamhet om tillgänglighet kontaktas Svenska Demeterförbundet.

Föroreningar

Detta avsnitt hänvisar till föroreningar som herbicider och bekämpningsmedel eller annan införsel till jordbruket som inte överensstämmer med de grundläggande kraven för ekologiskt och biodynamiskt jordbruk.

Allmäna miljöföroreningar, vilka kan äventyra produkternas säljbarhet oberoende av ekologiska certifieringsgraden, ingår inte i följande.

Om en råvara eller produkt mister sin ekologiska certifiering på grund av att den överskrider tillåtna maximala halter av ett medel, eller bevisad användning av icke-godkända ämnen, mister den automatiskt även Demetercertifieringen.

På grund av brist på lagliga högsta tillåtna värden för föroreningar som är relevanta endast för ekologiskt jordbruk, utgår Demetercertifieringen beträffande föroreningar i enlighet med de så kallade BNN-orienteringsvärde.

Analysresultat med ett värde högre än 0,01 mg/kg, baserat på obearbetad råvara och med hänsyn till felmarginaler vid mätning och varians som är vanligt för ämnet, föranleder en undersökning efter möjliga orsaker.

Den berörda licensinnehavaren måste rapportera alla analyser som överstiger orienteringsvärdet till Svenska Demeterförbundet.

Skyddsavstånd

Alla producenter är skyldiga att, efter bästa förmåga, förebygga förorening av kemiska bekämpningsmedel eller konstgödsel till Demetercertifierad mark.

Beroende på typ av gård, region och gröda kan Svenska Demeterförbundet begära en riskanalys för hela verksamheten eller regionen, som en del av Demeterkontrollen.

Svenska Demeterförbundet kan kräva en handlingsplan med utgångspunkt från riskanalysen.

Handlingsplanen kan innehålla följande punkter men även åtgärder utöver.

- Ett skriftligt avtal krävs med konventionellt odlade grannar.
- En lämplig kantzon mellan certifierade grödor och konventionellt odlade angränsande åkrar. Produkter från insidan av denna zon får inte marknadsföras som Demeter. Dokumentation erfordras för var skördeprodukten säljs.
- Skördade produkter från det aktuella fältet måste testas med avseende på rester innan de säljs. Analyser ska utföras i ett ackrediterat laboratorium och bekostas av licenstagaren.
- Om möjligt ska häckar planteras.

1. Åkerbruk och växtodling

Avsnittet Åkerbruk och växtodling omfattar alla lantbruksgrödor och växter, även odlade fleråriga växter och prydnadsväxter. Nya grödor eller produktionstekniker som inte innefattas i detta avsnitt, får endast prövas med tillstånd från Svenska Demeterförbundet (dispens 3 bilaga 7).

1.1. Allmänna principer – utsäde och förökningsmaterial

Utsäde, förökningsmaterial och plantmaterial av genetiskt modifierade sorter (GMO) inklusive sorter som förädlats helt eller delvis med hjälp av protoplasma- eller cytoplasmafusionsteknik, tillåts inte. Lantbruksverkets föreskrifter om ekologiskt odlat utsäde gäller i övrigt för det använda utsädet.

Användningen av frö, föröknings- och växtmaterial vilka produceras genom nya växtförädlingstekniker (NPBT new plant breeding techniques) är förbjudet i en Demetercertifierad verksamhet.

Detta omfattar alla NPBT som IFOAM EU anser som tekniker för genetisk modifiering vilket leder till genetiskt modifierade organismer enligt gällande EU-rättslig definition. Dessa är:

- ODM (Oligonucleotide directed mutagenesis)
- ZFN-I, ZFN-II, ZFN-III (Zinc finger nuclease technology typ I till III)
- CRISPR/Cas
- Meganucleases
- Cisgenesis
- Ympning på transgen rotstock
- Agro-infiltration
- RdDM (RNA-dependent DNA methylation)
- RB (Reverse Breeding)
- Syntetiskt genmaterial

I första hand används utsäde, plantmaterial och småplantor från biodynamisk odling, i andra hand från ekologisk odling, om biodynamisk odlade inte finns tillgängligt.

Användning av utsäde behandlad med lågenergielektroner är förbjuden, om alternativa metoder enligt detta regelverk finns tillgängliga.

1.1.1. Förökningsmaterial för grönsaker

Om biodynamiskt eller ekologiskt odlat förökningsmaterial inte finns tillgängligt kan förökningsmaterial av konventionellt ursprung användas, efter godkännande av Svenska Demeterförbundet (dispens 1 bilaga 7).

Denna dispens kan inte ges för grönsaksplantor och plantor som har en kort utvecklingstid fram till mognad och försäljning (till exempel sallad, etc.).

1.1.2. Förökningsmaterial för träd och perenna grödor

Om biodynamiskt eller ekologiskt odlade förökningsmaterial för träd, buskar och fleråriga grödor inte finns tillgängliga, kan förökningsmaterial av konventionellt ursprung användas, efter godkännande av Svenska Demeterförbundet (dispens 1 bilaga 7). Behandling med kemiska syntetiska bekämpningsmedel (exempelvis desinfektionsmedel) efter skörd, är inte tillåten.

1.2. Gödsling

Ett av huvudmålen för biodynamiskt lantbruk är att upprätthålla och öka jordens naturliga bördighet genom lämpliga odlingsmetoder, gödslingsåtgärder samt god djurhållning.

I den biodynamiska odlingen gödslas jorden, inte växterna direkt. Humushalten i marken byggs upp genom i första hand gödsel- och växtavfallskomposter från den egna gården med tillsats av kompostpreparaten.

Lagringskapaciteten för all gödsel ska vara tillräcklig så att näringsförluster genom avdunstning minimeras och urlakning förhindras.

För detaljer, se kapitel 1.9. Biodynamiska preparat.

I följande kapitel nämns minimikraven för gödsling för olika typer av odling:

- Handelsträdgård/trädgårdsodling
- Frukt- och bärodling
- Lantbruk inklusive fältmässig grönsaksodling
- Gårdseget gödsel
(som stallgödsel, kompost, flytande växterutdrag – jämför med bilaga 4/1.)
- Infört gödsel
(från andra biodynamiska, ekologiska eller icke-ekologiska gårdar – se även bilaga 4/1 och 4/2.)
- Processat material
(Komposterat kommunalt grönt avfall eller substrat från biogasutvinning eller liknande – se även bilaga 4/1 och 4/2.)
- Handelsgödsel
(gödselmedel av organiskt och/ eller mineraliskt ursprung som inte omfattas av ovan nämnda kategorier betraktas som handelsgödsel– se även bilaga 4/2. och 4/3.)

1.2.1. Gödslingsnivåer

Hanteringen av växtnäringen måste uppfylla två väsentliga mål. Den måste anpassas till lokala förhållanden såväl som till gårdstyp. Förhållandet mellan näringsbehov och näringstillgång måste vara balanserad.

I en kvävebalans tas inte kvävetillförsel genom gröngödsling med i beräkningen.

För andelen fosfortillförsel (i motsats till kvävetillförsel) beaktas endast tillförsel via organiska handelsgödselmedel. Detta för att kväve- och fosforbalanseringen inte ska bli onödigt komplicerad, särskilt för små gårdar.

■ **Lantbruk inklusive fältmässig grönsaksodling** - Den totala mängden kväve och fosfor som tillförs från alla typer av gödselmedel skall inte vara större än den mängd som gården själv skulle kunna producera med egen foderproduktion och djurhållning. Detta motsvarar en kvävetillförsel som inte överstiger 112 kg N/ha/år (och som orienteringsvärde 20kg P/ha/år) baserat på gårdens totala yta. Om egen stallgödsel (egen gödsel eller baserat på ett foder-gödsel-samarbete) inte räcker till för att täcka kvävebehovet får andra gödselmedel införas, härvid ska följande beaktas:

- Begränsningar för införd stallgödsel från icke-ekologisk härkomst och hänsyn till övriga regler.
- Begränsningar för processat material (Komposterat kommunalt grönt avfall eller substrat från biogasutvinning eller liknade).

- Andelen handelsgödsel måste vara mindre än 40 kg/N/ha/år baserat på gårdens totala yta. Mängden kväve från handelsgödsel måste vara mindre än mängden kväve från gårdsegen gödsel, införd gödsel, grüngödsel och processat material.

■ **Handelsträdgårdar** (med yta mindre än 40 ha) – Den totala mängden kväve som tillförs från alla typer av gödselmedel får inte överstiga 170 kg/N/år baserat på gårdens totala yta. Om egen stallgödsel inte räcker till för att täcka kvävebehovet får andra gödselmedel införas, härvid ska följande beaktas:

- Begränsningar för införd stallgödsel från icke-ekologiska källor och med hänsyn till övriga regler.
- Begränsningar för processat material (t.ex. Komposterat kommunalt grönt avfall eller substrat från biogasutvinning eller liknade).
- Andelen handelsgödsel måste vara mindre än 80 kg/N/ha baserat på växtföljden på gården. Mängden kväve från handelsgödsel måste vara lägre än mängden kväve från gårdsegen gödsel, införd gödsel, grüngödsel och återvunnen gödsel.

■ **Frukt- och bärödling**- Den totala mängden kväve som tillförs från alla typer av gödselmedel får inte överstiga 96 kg N/ha/år i allmänhet, 50 kg N/ha/år för vinödling (beräknat som ett genomsnitt över tre år) - baserat på gårdens totala yta. Om egen stallgödsel inte räcker till för att täcka kvävebehovet får andra gödselmedel införas, härvid ska följande beaktas:

- Begränsningar för införd stallgödsel från icke-ekologisk härkomst och hänsyn till övriga regler.
- Begränsningar för processat material (t.ex. Komposterat kommunalt grönt avfall eller substrat från biogasutvinning eller liknade).
- Andelen handelsgödsel måste vara mindre än 40 kg N/ha/år baserat på gårdens totala yta. Mängden kväve från handelsgödsel måste vara lägre än mängden kväve från gårdsegen gödsel, införd gödsel, grüngödsel och återvunnen gödsel.

Tabell 1: Maximal mängd gödsel och gödselmedel

Typ av odling	Max. kväve per hektar och år	Max. mängd kväve och fosfor* per hektar och år från organisk handelsgödsel	
Lantbruk	112 kg N/ha	40 kg N/ha 20 kg P/ha som genomsnitt på gården	Var god överväg begränsningar för införd stallgödsel från icke-ekologisk härkomst och hänsyn till övriga regler.
Trädgårdsodling/ Handelsträdgård, växthus	112 kg N/ha	80 kg N/ha 40 kg P/ha i genomsnitt över växtföljden	
Fruktodling	96 kg N/ha	40 kg N/ha 20 kg P/ha i genomsnitt över fruktodlingsarealen	Begränsningar för processat material (t.ex. Komposterat kommunalt grönt avfall eller substrat från biogasutvinning eller liknade). Mängden kväve från handelsgödsel måste vara mindre än mängden kväve från gårdsegen gödsel, införd gödsel, grüngödsel och processat material.
Vinodling	150 kg N/ha/3 år	40 kg N/ha 20 kg P/ha i genomsnitt över fruktodlingsarealen	För vinodling beräknat som ett genomsnitt över tre år

*Tillåten mängd fosfor kan vara högre, om brist kan visas vid jordanalys.

1.3. Växtskötsel och växtskydd

Endast medel som finns listade i bilaga 5 får användas.

Nya medel och tillvägagångssätt för växtskydd får endast provas ut i samråd med Svenska Demeterförbundet (dispens 3 bilaga 7).

Före inköp av växtskyddsmedel ska man försäkra sig om att ingående ämnen är godkända enligt Demeterförbundets regelverk. Genetiskt modifierade organismer får

inte användas. Medel får inte heller vara framställda av genetiskt modifierad råvara eller med hjälp av genetiskt modifierade organismer .

All användning av ej tillåtna medel leder till ett underkännande av hela odlingen eller åtminstone av behandlade arealer och grödor. För närmare detaljer se även kapitel *föroreningar*.

1.4. Växtföljd

Växtföljden för alla gårdstyper på en specifik åker ska vara diversifierad, anpassad till de lokala förhållandena och inkludera gröngödslingsgrödor när så är möjligt. Växtföljden ska inkludera tre olika grödor som tillhör minst två olika botaniska växtfamiljer och växlingen ska innehålla minst 20 % växter som främjar jordens bördighet, helst baljväxter.

1.5. Handelsträdgårdar och fältmässig grönsaksodling

Odlingar större än 10 hektar ska ha egen djurhållning med minst 0,2 djurenheter per hektar. Cirka 1/3 av växtföljden i handelsträdgårdar måste utgöras av gröngödsel och/eller foderproduktion. Detta krav gäller inte odlingar med mindre än 2 ha mark i grönsaksproduktion).

1.5.1. Gödsel, jord och jordblandningar

Utöver avsnitt 1.2. Gödsling, gäller följande:

- Jordblandningar som framställs i den egna odlingen är att föredra. Växt- och/eller gödselkompost preparerad med kompostpreparaten utgör alltid grunden med minst en fjärdedel i jordblandningen (25 % av volymen).

- Inköpta jordblandningar kan användas om följande krav är uppfyllda:

- Inköpta färdiga jordblandningar måste vara godkänd för ekologisk odling
- Den inköpta jordblandningen måste innehålla minst 25 % kompost preparerad med kompostpreparaten.

- Kompost av växtmaterial och färdiga komposter från bark- och växtavfall (löv, flis) från offentliga parker får användas om analyser kan visa att de inte inga risker föreligger.

- Torv är endast tillåtet som komponent i plantuppdragningssubstrat och krukjord.

Andelen torv skall hållas så lågt som möjligt och inte överskrida 70 %. Syntetiska jordförbättringsmedel är inte tillåtna. Alla gödselmedel måste vara tillåtna enligt detta regelverk (Se bilaga 4).

■ Jord och substrat får ångas för sterilisering. Efter sterilisering ska de biodynamiska kompostpreparaten och humuspreparatet snarast användas, för att stimulera jordens mikroorganismer.

1.5.2. Odlingstekniker

Odling utan jord (hydrokultur), odling i mineralull samt odling i olika kärl får inte tillämpas, liksom odling på tunt lager jord, med undantag för krasse och groddning i försäljningskärl.

Endiver bör odlas i jord. Odlas endiver i vatten, får inga tillsatser användas som strider mot Demeterreglerna. Det skall framgå vid försäljning när endiver har odlats i vatten.

1.5.3. Växtskötsel och växtskydd

Utöver avsnittet Växtskötsel och växtskydd 1.3. gäller följande:

Odling under fiberduk eller under marktäckande plastfolie, bör minimeras.

Perforerade material lämpade för återanvändning ska då i första hand användas.

1.5.4. Ogräsreglering

Växtföljd, jordbearbetning och grödornas skötsel är avgörande för ogräsregleringen. Mekaniska åtgärder är att föredra framför termiska. Ångning av åkerjord är inte tillåtet.

Jorden får inte vara utan växtlighet eller naturlig täckning genom hela året. Jorden får inte vara utan växtlighet eller naturlig täckning genom hela året. Täckning med organiskt material från jordbruksursprung så som halm, flis, lövkompost, ull, jute, papper är tillåten.

Industriellt framställda täckmaterial får endast användas i grödor med högt ogrässtryck eller för att minska mycket hög avdunstning för vattenbesparing. Före täckning ska det biodynamiska humuspreparatet användas på jorden.

Täckmaterial är begränsat enligt följande:

■ Material av plastbaserad på mineralolja, regenerativa råvaror eller kombinationer av dessa är inte tillåtna, även oxo-nedbrytbara.

■ Material av biologiskt nedbrytbart material är tillåtet för närvarande, men kommer inte att tillåtas från och med 2027 och framåt.

Om andra material används måste de vara användbara under flera år (ogrässkyddsmattor) eller ingå i ett lokalt återvinningssystem.

1.5.5. Odling under glas och plast

Följande lägsta krav ska följas vid odling under glas och plast i slutna system:

Vid odling i växthus tillåts en högre kvävenivå, om en kvävebalans kan visa att den totala tillförda mängden kväve är lika med den totala bortförelsen av kväve med en marginal av 5 %. Energianvändningen för uppvärmning av grödor under glas eller plast bör hållas så låg som möjligt.

Energibesparande tekniker, så som användningen av speciella värmesystem (t.ex. bergvärme) måste installeras där möjlighet finns.

Mängd kväve

Den allmänna beräkningen för handelsträdgårdar 170kg N/ha/år gäller. Större behov i växthus kan kompenseras med lägre behov på frilandsarealer.

Mängd handelsgödsel

Jämfört med handelsträdgårdar i allmänhet 80 kg N/ha /år med respektive begränsningar som nämns undrar 1.2.1. Gödslingsnivåer.

Uppvärmning

Uppvärmning av växthus med fossila bränslen är inte tillåtet från och med 2028 och framåt.

Frostskydd

För frostskydd upp till 5 grader C kan energin komma från fossila källor.

Tillförel av CO₂ är inte tillåtet.

Växthusbelysning

Tillåtet för plantupptragning och örter.

Täckmaterial

Organiskt täckmaterial är tillåtet. Material av plastbaserad på mineralolja, regenerativa råvaror eller kombinationer av dessa är inte tillåtna, även oxo-nedbrytbara. Täckmaterial av plast är endast tillåtet om det kan återanvändas under minst fem år.

Sterilisering

Sterilisering av jorden är inte tillåtet. Med undantag för jordblandningar (se även 1.5.1. Gödsel och jordblandningar och bilaga 1C).

Vattenhushållning

Det är obligatoriskt att samla regnvatten från växthusområdet. Detta gäller inte för växthus mindre än 50 kvm eller tunnelväxthus.

1.5.6. Produktion av groddar och skott

Vid produktion av skott och groddar ska frön, rötter och rhizom vara av biodynamiskt ursprung. De kan vara av ekologiskt ursprung om Biodynamiskt bevisligen inte finns att tillgå. Konventionellt ursprung är inte tillåtet. Vatten som används vid produktion av skott och groddar ska ha dricksvattenkvalitet. Eventuella substrat ska motsvara Demeterförbundets regelverk. Vid tveksamma fall skall samråd ske med Svenska Demeterförbundet.

1.6. Fleråriga grödor frukt- och vinodling

Jorden får inte vara utan växtlighet eller naturlig täckning genom hela året. Under karensåret kan undantag göras från denna regel (dispens 2 bilaga 7).

1.7. Svampodling

Ej översatt till Svenska. Se regelverk Demeter International Production and Processing 6.1.8.

1.8. Biodiversitet och omgivning

1.8.1. Bevattningsvatten

Vattnet får inte vara förorenat med bekämpningsmedelsrester, sjukdomsframkallande bakterier eller parasiter eller på något sätt medföra risk för att förorena slutprodukten. Vid tveksamhet krävs vattenanalys. Bevattning får inte leda till markförsämring (t ex försaltning eller erosion).

1.8.2. Biodiversitet

Gården måste sträva efter att behålla och vidareutveckla biodiversitet. Om biodiversitetsarealerna på gården eller på direkt angränsande arealer utgör mindre än 10 % av gårdens areal måste en biodiversitetsplan godkännas av Svenska Demeterförbundet. Se speciella krav i kapitel 1.4.5.

Planen måste visa hur detta kan uppnås inom en bestämd tidsram.

Planen kan innehålla andra inslag så som bevarandet av sällsynta eller hotade växt- och djurarter, främjandet av fågel och insektsliv, brukandet av biodynamiskt förädlade växter och biodynamiskt avlade djur.

Som biodiversitetsytor räknas:

- Lätt betade områden som möjliggör att en del växter kan utveckla blommor och frön.
- Skogsbevuxna fält, artrik eller orörd skog.
- Inhemska träd, solitära träd och alléer.
- Hagmarker. Ej odlad mark.
- Mark sådd med ettårig och perenn gröda som man låter gå i blom och pollineras av insekter. Grödan skall inte vara den huvudsakliga lantbruksgrödan (intensivt odlad, kommersiellt skördad) om den inte är grüngödsel eller vall.
- Träda, som är en del av växtföljden eller outnyttjad gräsmark som inte slås under ett år.
- Ytor som inte bearbetas vid stängsel.
- Häckar, åbankar och grupper av träd.
- Forsar, dammar, våtmarker och strandskog.
- Ruderatområden, stenrösen och stenmurar.
- Naturstigar
- Andra bidrag till biodiversitet, inklusive odling av sällsynta eller fridlysta växt- och djurarter.
- Andra godkända åtgärder i biodiversitetsplanen.

1.8.3 Biodynamisk växtförädling

Se regelverk Demeter International Production and Processing 6.1.10.

1.9. Biodynamiska preparat

En väl fungerande utrustning för rörning av preparat eller ett avtal med en rör- och spruttjänst måste finnas på företaget och inspekteras årligen.

Enligt vedertagen praxis används fältpreparaten (humus- och kiselpreparatet) enligt följande:

Alla odlade arealer (åker, grönsaker, vin, frukt) och alla foderarealer ska behandlas med fältpreparaten minst en gång per år.

Humuspreparatet (500) används vid jordbearbetning, främst i början av vegetationen eller efter skörd av till exempel vall. Kiselpreparatet används i förhållande till växternas vidare utveckling och mognad.

Kärlen där preparaten rörs och sprututrustningen ska vara rena.

Kompostpreparat ska tillföras till gödsel, urin samt växtavfall så att all använd gödsel är preparerad minst en gång per år.

Dispens för användning av fältpreparaten kan ges för svåråtkomliga hagmarker, strandkanter eller andra ej körbara arealer (dispens 4A bilaga 7). Dispensen är tidsbegränsad och kan förnyas.

Preparat kan köpas från Biodynamiska Föreningen. www.biodynamisk.se

2. Djurhållning

Avsnitt 2. Djurhållning, innehåller regler för all boskap på ett Demetercertifierat företag inriktad gentemot kommersiella ändamål. Djur för egen konsumtion undantas från certifiering, men kan då inte marknadsföras med varumärket Demeter.

2.1. Egen djurhållning

Demetercertifiering av lantbruk utan djur är inte möjlig. Odlingar större än 10 hektar räknas som lantbruk.

Företrädesvis ska gårdsegna idisslare finnas på gården, alternativt ska en foder/gödsel-samverkan finnas mellan Demetercertifierade lantbruk. Om detta inte är möjligt måste annan djurbesättning finnas på gården.

För djurbesättningens miniminivåer se kapitel 2.2. (Djurbesättning).

Beräkning av djurenheter, se bilaga 1.

I handelsträdgårdar och i odlingar med uteslutande långtidskulturer kan djurhållning ersättas genom intensivt arbete med gödsel, kompost, preparatanvändning samt med grön gödsling. För handelsträdgårdar är detta beroende på storlek.

2.2. Djurbesättning

Djurbesättningens storlek anpassas till lokala förutsättningar att producera foder. Målsättningen är att upprätthålla och utveckla jordens bördighet och produktionsförmåga.

Djurbesättningens minimi- och maximistorlek beräknas som djurenheter (de). Svenska Demeterförbundets regel för besättningens minimistorlek är 0.2 de/ha och maximistorlek 1,2 de/ha. Motsvarande högst 1,4 gödselenheter/ha, om foder tas in. Djurbesättningens maxstorlek får inte överstiga 2.0 djurenheter per hektar, motsvarande ett maximum av 1.4 gödselenheter per hektar.

2.3. Samverkan mellan lantbruk

Certifierade biodynamiska lantbruk kan samverka för att gemensamt åstadkomma en biologisk enhet, med hänsyn till djurhållning och foderproduktion. Demeterreglerna tillämpas då på den nya enheten som en helhet. Finns inget biodynamiskt lantbruk tillräckligt nära, kan samarbete organiseras mellan det Demetercertifierade lantbruket

och ett certifierat ekologiskt lantbruk. I båda fallen skall samverkan regleras genom ett avtal som presenteras för Svenska Demeterförbundet.

Innan samverkan med ett ekologiskt lantbruk är tillåtet, ska följande villkor uppfyllas:

- Det ekologiska lantbruket ska utfodra djuren med 100 % ekologiskt foder.
- Det ekologiska lantbruket ska vara helt omlagt till ekologisk odling.
- Dispens ska sökas hos Svenska Demeterförbundet; (dispens 5A bilaga 7).
- Gödsel ska prepareras på det ekologiska lantbruket där den härstammar från (helst direkt på gödselplattan eller i djupströbädden, eller åtminstone senast sex veckor före spridning).
- Gödselmängden för samtliga arealer får inte överstiga 1.4 ge/ha och år.

Vid fodersamarbete med ekologiska lantbruk gäller följande:

- Odling av fleråriga foderväxter (minst tre år). Användning av preparat måste påbörjas minst ett år i förväg. Om livsmedelsgrödor ingår i växtföljden på samsamarbetsområdet måste användning av preparat fortsättas, om foderproduktionen därefter fortsätter. Livsmedelsgrödorna som produceras i detta samarbete kan inte marknadsföras som Demeter.
- Foderproduktion i samarbete enligt ovan nämnda villkor kan betraktas som foderproduktion enligt avsnitt 2.5. Utfodring.

2.4. Skötsel

Stallets utformning och övriga förhållanden ska ge djuren möjlighet till artegna beteenden och mönster. Djuren skall obehindrat kunna resa sig och lägga sig, samt kunna ligga torrt och lagom varmt. Stall med ett bra klimat där djuren har en stor rörelsefrihet är därför att föredra.

- Skötseln måste ge möjlighet till kontakt med en naturlig miljö med sol, vind, regn och naturmark. Detta tillgodoses bäst genom tillgång till betesmark eller i andra hand genom en rastgård. Det måste också finnas tillgång till naturligt ljus, goda stallförhållanden och vindskydd.

■ Ständig uppbinding av djur är förbjudet, med undantag för enskilda djur under en begränsad tid och om det är motiverat av veterinära skäl. Tjudring av boskap får endast ske med tillstånd av Svenska Demeterförbundet och endast under en begränsad tid, för att säkerställa arbetsmiljön för medarbetare och djurskyddsskäl. (dispens 6 bilaga 7).

■ På mindre lantbruk eller mjölkgårdar kan tjudring av boskap tillåtas (förutom av ungdjur) och då endast om det inte är möjligt att hålla boskapen i en grupp på ett bra sätt i förhållande till deras artegna beteende. De ska ha tillgång till utevistelse under betesperioden, och regelbunden tillgång till utevistelse även under andra tider på året.

■ Svenska Demeterförbundet kan ge särskild begränsad dispens (dispens 8 bilaga 7) för följande punkter:

- För litet stall.
- Bristande tillgång till rinnande vatten, sjö eller damm för fjäderfä, så som ankor och andra vattenfåglar.
- Hönshus för fjäderfä som inte uppfyller alla krav.
- Avsaknad av gräsbevuxen uteplats för fjäderfä.
- Avsaknad av växter eller byggnader som ger djuren skydd utomhus.

2.4.1. Skötsel av nötboskap

Alla kategorier av nötkreatur (amkohållning, tjurar, ungdjur och avelsdjur, mjölkkor och dikalvar) ska under sommarhalvåret ha tillgång till bete. Där detta ej är möjligt måste det finnas tillgång till utevistelse året runt. Uppbinding är inte tillåtet. Kor måste ges rörelsefrihet vid kalvning. En kalvningsbox ska inrättas senast vid ombyggnad av ladugården.

Nötboskap måste ha tillgång till bete och utevistelse.

Ladugårdsbyggnad och inredning måste uppfylla följande krav:

- Nötkreaturens liggplatser ska ha lämpligt strö.
- Spaltgolv med mer än 50 % spalt är ej tillåtna, spaltytan räknas inte som liggyta.
- Kofösare är ej tillåtna.
- Rörelseytan ska vara anpassad så att alla djur i flocken har möjlighet till sitt naturliga sociala beteende samt för att obehindrat ha tillgång till foder.

■ Antalet foder- och liggplatser ska minst motsvara antalet djur i ladugården. För ladugårdar med fri tillgång till foder, inklusive basfodret, kan det vara möjligt med färre foderplatser.

■ Kalvar ska ges möjlighet till kontakt med andra kalvar så snart som möjligt. Senast fr.o.m. andra levnadsveckan skall de hållas i grupper med jämngamla djur. Att hålla kalvar i enskilda boxar är bara tillåtet den första levnadsveckan.

Avhorning eller att ha avhornade djur på gården är inte tillåtet. I särskilt motiverade fall kan dispens ges. Dispensen behöver förnyas varje år (dispens 11 bilaga 7).

Raser av idisslare som blivit pollade genom någon som helst form av genteknik får inte användas för att producera Demetermjölk, kött och fiber. Lantraser och naturligt pollade hornlösa raser, som ej längre finns behornade (se följande positivlista) är tillåtna endast för köttproduktion. Dessa raser kan användas för displacement crossing.

- Aberdeen Angus
- Galloway
- Murray Grey
- Sidetrønder nordlandskfe STN
- Vestlandsk raudkolle
- Østlandsk rødkolle
- Jarlsbergfe
- Dølafe

Vid produktion av Demetermjölk är genetiskt hornlösa raser i någon form och displacement crossing antingen med genetiskt hornlösa raser eller tvärras, förbjuden.

Om ett lantbruk under omläggning till Demeter har genetiskt hornlösa raser måste displacement crossing påbörjas (av de genetiskt hornlösa raserna) genast efter omläggningstidens start. Under denna process är hornlösa djur tillåtet på gården, om strävan efter en behornad djurbesättning kan påvisas. För köttproduktion kan lantraser och naturligt pollade hornlösa raser nämnda ovan, användas för displacement crossing.

Det är tillåtet att kastrera kalvar med syfte att förbättra deras hälsa, välbefinnande eller av hygieniska skäl. Ingreppet måste utföras vid den mest lämpliga ålder och utföras av person med godkänd utbildning. Lidande måste minimeras så långt det är möjligt.

2.4.2. Skötsel av får, getter och hästar

För får, getter och hästar gäller samma regler som för nötboskap.

- Det är inte tillåtet med systematisk kastrering, uppbindning eller kupering av svansar.
- Vissa av dessa ingrepp kan utföras med syfte att förbättra djurets hälsa, dess välbefinnande eller av hygieniska skäl. Ingreppet måste utföras vid den mest lämpliga åldern och utföras av person med godkänd utbildning. Lidande måste minimeras så långt det är möjligt.

2.4.3. Skötsel av grisar

Grisars liggyta ska förses med strö. Spaltgolv med mer än 50 % andel spalt är inte tillåtet. Uppbindning får inte förekomma. Grisar skall ha tillgång till utevistelse samt möjlighet att böka.

- Suggor får bara fixeras kortast möjliga tid (max 14 dagar) för att grisa, att binda fast dem är inte tillåtet. Suggor ska ha tillgång till utomhusvistelse. Ej dräktiga suggor och suggor i tidig dräktighet samt unga suggor ska hållas i grupper.
- Slutna boxar med smala spaltgolv eller burar för avvanda kultingar är inte tillåtna.
- Tandklippning samt förebyggande slipning av tänderna är förbjudet, likaså svans- och öronkupering.
- Nosringar som hindrar grisar från att böka är inte tillåtna.
- Det är tillåtet att kastrera grisar med syfte att förbättra deras hälsa, välbefinnande eller av hygieniska skäl och för förbättrad köttkvalitet. Ingreppet måste utföras vid den mest lämpliga åldern och utföras av person med godkänd utbildning och under bedövning och smärtlindring. Allt lidande för djuret ska förhindras.

2.4.4. Skötsel av fjäderfä - grundläggande regler

Alla fjäderfäraser skall kunna utöva sitt naturliga beteende. För den sociala strukturen i flocken ska det finnas 2 tuppar per 100 höns.

- Fjäderfä måste ha lämpliga sittpinnar för sin art, tillgång till sandbad och solmöjlighet.
- Vattenfåglar behöver ha tillgång till vatten. Ankor behöver ha tillgång till vatten för att simma, gäss behöver ha tillgång till vatten, för att kunna doppa sig.
- Alla typer av fjäderfä ska ha tillgång till utevistelse.

- Inomhusutrymmen måste motsvara respektive fjäderfäs naturliga behov. Bursystem är förbjudna. Reden skall finnas för äggläggning.
- Tillräckligt med dagsljus, ett bra inomhusklimat samt en låg dammexponering, är nödvändiga förutsättningar för djurens hälsa och välbefinnande.
- Varje form av manipulation av djuren som t.ex. näbbklippning, eller kastrering är inte tillåtet. Kapuner är inte tillåtet.
- Lägsta slaktålder för fjäderfä: Se bilaga 8
- Dagsljuset kan med belysning utökas till max 16 timmar/dygn.
- I sprätt-, foder- och vattenutrymmen behövs tillräckligt med dagsljus. För belysning får endast lampor utan flimmer användas.
- I ett utrymme får maximalt 3000 höns finnas (företrädesvis i grupper med maximalt 1000 höns), eller 6300 unghöns (separerade i grupper med maximalt 4800 höns i varje), 10 x 200 värpvaktlar, max 1000 kalkoner, 3000 tuppar eller pärlhöns, 1000 gäss, 1000 ankor eller 10 x 500 gödvaktlar. Dispens för befintliga byggnader kan godkännas av Svenska Demeterförbundet. (dispens 12 bilaga 7). Alla nya anläggningar måste uppfylla denna regel.
- Det är av stor betydelse att fjäderfän har tillgång till ett inomhusutrymme bestående av en varm del med angränsande vinterträdgård, samt ett utomhusområde. Utomhusområdet skall förses med material, som möjliggör sprättning och kan absorbera fukt och hindrar det intilliggande inomhusområdet att förorenas med alltför höga gödselmängder.
- För bete för gäss och ankor räcker det med ett skydd.

Ovannämnda krav är obligatoriska oberoende av antal fjäderfä.

2.4.5. Skötsel av fjäderfä - specifika regler

Följande avsnitt gäller inte för anläggningar med mindre än 100 höns, 20 kalkoner, gäss eller ankor.

- Djurtäthet, antal och storlek på luckor, utfodrings- och dricksmöjligheter, upphöjda sittpinnar, värpreden med strö eller med annat mjukt underlag, skall anpassas efter djurens vikt och storlek.
- Vid djurens aktiva tid på dygnet måste de ha tillgång till inomhusutrymmen med olika klimat. Både den varma delen, samt vinterträdgården, måste ha belysning.

- Passageöppningarnas storlek ska vara minst 4 meter per varje 100 m² golvyta mellan de olika klimatområdena. Höjden på öppningarna måste vara så att djuren kan passera upprätt.
- Upphöjda sittytor måste vara utformad så att gödseln inte faller på hönsen nedanför. Maximalt två våningar ovanför varandra är tillåtet. Det ska vara enkelt att avlägsna gödseln. Minst en tredjedel av rörelseytan måste förses med strö.
- Betet måste anpassas för djurartens naturliga beteende. För kycklingar måste minst 40 % av ytan vara bevuxet med flerårig växtlighet för att ge skydd, till exempel buskar och träd. Ettårig växtlighet och andra skyddsmöjligheter kan användas tills den permanenta växtligheten når 40 % av ytan. Mobila stallar är undantagna.
- Den minsta ytan på betet är 4 kvm per djur för värphöns och avelshöns, 1 kvm per kg levandevikt för gödkyckling, men minst 4 kvm/djur, (2,5 m² i mobila hönshus) 10 kvm/kalkon, 4,5 kvm/ankor.
- Gäss behöver minst 4 kvm bete/ kg levandevikt, och ett minimum av 15 kvm/gås.
- Betet får inte vara längre bort än 150m från inomhusutrymmet för värphöns, gödkyckling, kalkoner och 80 m för ankor. För gäss finns inga begränsningar.
- Unga värphöns och deras bröder måste ha tillgång till bete (1kvm per djur)
- Uppfödning och kläckning måste vara en del av Demeterkontrollen.

2.5. Utfodring

Gården ska eftersträva att vara självförsörjande med foder. Kraftfoder ska till övervägande del bestå av spannmål och baljväxter. Utfodring med biprodukter från livsmedelsindustrin är inte tillåtet.

Utfodring med animaliska produkter är inte tillåtet (förutom mjölk, mjölkprodukter, vassla och ägg).

Antibiotika, sulfonamider, kokzidiostatika, hormoner, syntetisk-organiska föreningar samt läkemedel är inte tillåtna som tillsatsämnen i fodret. Isolerade aminosyror, "tillväxthjälpmedel", "produktionsfrämjare" (antibiotika eller tillväxtfrämjande medel i fodret) samt kemisk-syntetiska fodertillsatser (utom vitaminer) är inte tillåtna.

Konventionellt foder får inte tillföras. I speciella nödsituationer kan konventionellt foder tillföras efter godkännande av Svenska Demeterförbundet (dispens 24 bilaga 7).

Varje tillförsel av foder, foderberedningar, fodertillsatser, mineraler och vitaminblandningar samt hjälpmedel för ensilering, måste dokumenteras och lämnas till Demeterförbundet. Otillgänglighet från biodynamiska källor måste påvisas. Tillförseln ska dokumenteras gällande ursprung, beteckning, mängd och användning. På samma sätt måste det säkerställas att inga gentekniskt förändrade organismer eller deras derivat förekommer i fodret.

2.5.1. Gårdseget foder/Andel Demeterfoder för samtliga djur

Foder som produceras på gården utgör själva basen för djurfodret.

Minst 50 % (60 % för idisslare och grovfoderätare) av fodret måste ha sitt ursprung från den egna gården eller från samarbete med en annan Demetergård.

- Om foder tillförs till verksamheten måste särskild hänsyn tas till att foderkvaliteten är lämplig för Demeterproduktionen.

Tabell 1 Gårdsegen produktion och genomsnittlig giva torrs substans för olika djur

Djurart	Minsta Demeterandel i den årliga givan*	Max. ekologisk andel i den årliga givan**	Minsta gårdsegen produktion***	Dispens möjlig för mindre Demeterandel?
Idisslare, grovfoderätare	70 %	30 %	60 %	Nej****
Grisar	70 %	30 %	50 %	Ja, ner till 50 %
Fjäderfä	70 %	30 %	50 %	Ja, ner till 50 %

*Kan innehålla "Under omläggning till Demeter"- foder om fodret har en ekologisk certifiering. Vid tillförsel får det endast utgöra 20 % så att 50 % fortfarande är Demetercertifierat.

**Kan innehålla "Under omläggning till ekologiskt"- foder

***Kan vara ett genomsnitt för gårdens alla djur så länge det är i överensstämmelse med svensk lagstiftning.

****Förutom i speciell nödsituation med dispens från Svenska Demeterförbundet. dispens 24 bilaga 7

2.5.2. Foder från "Under omläggning till Demeter"

■ Foder från gårdsegen produktion som är under första omlägningsåret till Demeter, samt ekologisk produktion, kan endast användas på den egna gården. Under första omlägningsåret kan detta foder utfodras upp till 100 % av fodermängden. Foder från första omlägningsåret kan utfodras med upp till 20 % i ransonen. Det samma gäller foder från arealer som nyligen är omlagda.

■ Gårdseget foder från det andra omlägningsåret till Demeter, samt ekologiskt foder kan utfodras på den egna gården utan begränsning. Tillförsel kan endast ske med upp till 30 %.

■ Gårdseget foder från det andra omlägningsåret till Demeter och redan ekologiskt certifierat foder, kan utfodras på den egna gården utan begränsning. Tillförsel kan ske med upp till 50 % så att åtminstone 50 % är Demetercertifierat foder. Se tabell 1.

2.5.3. Utfodring av mjölkkor, får, getter och hästar

Fodret ska vara anpassat till djurarten och innehålla en så hög andel som möjligt av grovfoder (t.ex. grönfoder, hö, ensilage), men minst 75 % av torrsubstans, genom hela året.

Sommarutfodringen måste till övervägande del bestå av grönfoder, helst genom bete.

- På vintern ska djuren få en så stor andel hö som möjligt (kor minst 3 kg/djur/dag, små idisslare: proportionerligt mindre).
- Vid speciella väderleks- och klimatförhållanden, då man inte kan skörda hö av bra kvalitet, kan dispens sökas hos Svenska Demeterförbundet att utfodra med ensilage av gräs (klöver), slagen efter blomningens början (dispens 14 A bilaga 7).
- Basfodret får inte enbart bestå av ensilage, under hela året.
- Fodermedel av animaliskt ursprung för idisslare är inte tillåtna, undantaget mjölk och mjölkprodukter.

2.5.4. Utfodring av gödboskap

Fodermängdens sammansättning måste vara anpassad till idisslare och vid alla årstider innehålla minst 75 % grovfoder (hö, ensilage eller foderhalm). Fodermängdens huvuddel kan utgöras av ensilage men sommarutfodringen måste innehålla en tredjedel färskt grönfoder.

På vintern ska djuren få en så hög andel hö som möjligt (kor minst 3 kg/djur/dag, små idisslare: proportionerligt mindre). Vid speciella väderleks- och klimatförhållanden, då man inte kan skörda hö av bra kvalitet, kan dispens sökas hos Svenska Demeterförbundet att utfodra med ensilage som har slagits efter blomningens början eller med halm som ersättning (dispens 14 A bilaga 7).

2.5.5. Utfodring av avels- och gödkalvar, föl samt lamm och killingar.

Följande foder ska i möjligaste mån komma från gårdsegen produktion. Utfodringen sker med mjölk, helst mjölk från den egna moderkon, grovfoder och gröpe. Kalvar och föl skall få mjölk i minst tre månader, får och getter minst 45 dagar. Ren mjölk gödning utan tilläggsutfodring med grovfoder är inte tillåtet.

Utfodring med mjölkersättning är tillåten under följande villkor:

- Mjölkersättningen ska bestå av minst 80 % (på torrsubstansbasis) mjölkpulver eller skummjölkspulver.
- Mjölkersättningen kan innehålla vasslepulver, spannmålstärkelse, socker, vegetabiliska oljor, tillsatta vitaminer och mineraler.
- Mjölkersättningen får inte innehålla vegetabiliska proteinkällor, palm- eller kokosnötsolja.
- Beroende på ingrediensernas kvalitet och utfodringens längd kan det påverka certifieringsstatusen för sålda kalvar i enlighet med avsnitt 2.7. och därefter följande avsnitt.

2.5.6. Vandringshjordar och bete utanför kultiverade områden

- Produkter från vandringshjordar får säljas som Demeter om minst två tredje delar av fodret kommer från den egna Demeterodlingen och hälften av fodret kommer från yta som är biodynamiskt skött. Resten av fodret kan komma från extensiva beten och ytor där preparat inte kan sprutas på grund av otillgänglighet, det kan även vara naturskyddsarealer – dessa får inte vara behandlade med konstgödsel eller växtskyddsmedel (dispens 4A bilaga 7).
- Om djuren föds upp enligt ovanstående, får de marknadsföras som Demeter tidigast sex månader efter avslutad avvänjning och förutsatt att djurhållningen i övrigt skett enligt detta regelverk.
- En betesdagbok måste föras.

2.5.7. Inhysning av boskap

Konventionellt eller ekologiskt hållna djur som inte tillhör den Demetercertifierade gården får vistas på Demetergårdens beten eller stall under följande förutsättningar:

- Ett skriftligt avtal mellan djurens ägare och Demetergården måste tecknas.
- Alla djur måste vara tydligt identifierbara med öronmärkning eller jämförbar märkning.
- Alla djur måste beträffande skötsel, läkemedelsanvändning och utfodring, hållas enligt detta regelverk.
- Om inhysningsboskapen uppfyller dessa krav kan de integreras i foder – gödselbalans av den Demetercertifierade gården.

Om inhysningsboskapen inte uppfyller ovanstående krav och utfodras med ekologiskt eller konventionellt foder gäller följande villkor:

- Ett skriftligt avtal mellan djurens ägare och Demetergården måste tecknas.
- Djuren måste vara tydligt separerade i stall och på betesmarker.
- Djurens utfodring måste tydligt separeras.
- Om inhysningsboskapen hålls under separata förhållanden kan de integreras i foder-gödselbalansen med utgångspunkt från foder-gödselsamarbete enligt avsnitt 2.3., men då endast om de hålls ekologiskt.
- I båda fall krävs en dispens från Svenska Demeterförbundet (dispens 15 bilaga 7). Dispensansökan måste ha en tydlig beskrivning av rådande omständigheter. Särskilt gällande separationsåtgärder.

2.5.8. Gemensamma beten

Djur från Demeterlantbruk får hållas på gemensamma beten om dessa beten inte har skötts konventionellt de senaste tre åren och om de konventionella djuren kommer från en extensiv konventionell djurhållning. Inget konventionellt tilläggsfoder får användas.

Mjölk kan certifieras som Demeter då djuren återgår till att utfodras med foder som uppfyller Demeterreglerna.

Kött kan certifieras som Demeter om djuren hålls enligt Demeterreglerna, minst halva deras livstid. Dispens för Gemensamma beten krävs (dispens 16 bilaga 7).

2.5.9. Utfodring av grisar

För grisar är en fullständig egenproduktion av foder att eftersträva. Grisarna ska dagligen få färskt, torkat eller ensilerat grovfoder, helst även saftigt foder (t.ex. ensilage, betor).

- Den totala mängden infört foder är begränsad till 50 % (ts).
- Svenska Demeterförbundet kan tillåta inköp av certifierat ekologiskt foder till grisar upp till 50 % (ts), om inget Demeterfoder finns tillgängligt, vilket ska kunna verifieras. Dispens krävs (dispens 13 bilaga 7).

2.5.10. Utfodring av fjäderfä

För fjäderfän ska minst 20 % av utfodringen bestå av hela korn. Åtminstone 5 % av den totala fodermängden måste utfodras i sprättutrymmet eller på uteplatsen, så att djuren själva ges möjlighet att söka efter fodret. Grovfoder måste erbjudas till gödkycklingar, t.ex. som hela korn i foderblandningar.

- Alla fjäderfän måste ha tillgång till grov sand. Fjäderfän måste ha möjlighet att dricka från öppet vatten, åtminstone från ett kärl. Gäss och kalkoner måste ha tillgång till grönbete under vegetationsperioden. Betande gäss behöver ha minst 35 % ts av fodermängden som grönfoder från bete. Ankor måste ha möjlighet att plaska för att kunna tillgodogöra sig foder.

- Svenska Demeterförbundet kan tillåta inköp av certifierat ekologiskt foder till fjäderfä i mängder upp till 50 % (ts), om inget Demeterfoder finns tillgängligt, vilket ska kunna verifieras. Dispens krävs (dispens 13 bilaga 7).

2.6. Avel och märkning

Egen handjurshållning är en av grunderna i den biodynamiska odlingen och rekommenderas därför. Insemination kan endast bristfälligt ersätta handjursinslaget inom den gårdsegna flocken och rekommenderas icke. Djur framkomna ur genmanipulation är inte tillåtna. Användandet av bioteknologiska metoder (t.ex. embryoöverföring, åtskillnad av sperma efter kön) är inte tillåten.

2.6.1. Märkning och stalljournal

Alla egna och tillköpta djur måste märkas entydigt och varaktigt med öronmärkning eller andra märkningar.

Hos fjäderfä och andra smådjur är identifiering av en hel grupp tillräcklig.

Tillförda djur måste ha ursprungscertifikat. Det måste vara möjligt att spåra djuren till födelsen och till djurens föräldrar. En stalljournal eller motsvarande dokument ska föras, vilket möjliggör att man kan följa djuret från födseln till försäljningstillfället. Den skall även innehålla veterinärbehandlingar (se avsnitt 2.8. Veterinärbehandling).

2.7. Djurens ursprung, tillförsel och försäljning

Tillförsel av djur för avel eller för utökning av besättningen

Tillförda djur för avel eller för att utöka besättningen ska företrädesvis komma från Demetercertifierade lantbruk. Endast om detta inte är möjligt kan man föra in djur från ekologiska lantbruk. Tillförsel av djur av konventionellt ursprung tillåts upp till 40 % av besättningen, om inga djur av certifierat ekologiskt ursprung finns att tillgå. Dispens krävs (dispens 18 bilaga 7).

Alla tillförda konventionella idisslare måste ha ett intyg, att de inte har utfodrats med köttmjöl eller benmjöl, om det inte redan är uteslutet enligt nationell lagstiftning.

För minsta krav för marknadsföring av Demetercertifierade animaliska produkter, se avsnitt Mjolk, mjölkkor och kalvar, nötboskap för uppfödning samt efterföljande tabeller (2.7.2).

2.7.1. Tillförda djur för gödning

Tillförda djur för gödning skall uteslutande komma från Demetercertifierade verksamheter. Och endast om det inte finns tillgängligt kan det föras in från certifierade ekologiska företag. Se följande tabell för Demetermärkning.

2.7.2. Mjolk, mjölkkor och kalvar, nötboskap för uppfödning

Mölk och mjölkprodukter följer samma certifieringsstatus som fodret.

- Om enstaka mjölkkor av konventionellt ursprung köps in, kan mjölken säljas som Demeter eller som "Under omläggning till Demeter" beroende på fodrets certifieringsgrad, efter 6 månaders utfodring och skötsel enligt Demeterreglerna.
- Avelsdjur som förs in från certifierade ekologiska lantbruk får säljas som Demeter efter 12 månaders utfodring och skötsel enligt Demeterreglerna.
- Vid tillförsel av göddjur från ekologiskt ursprung måste dessa fram till försäljningen som Demeter ha utfodrats och skötts under minst 2/3 av livstiden enligt Demeterreglerna.
- Dikalvar ska i första hand komma från certifierade Demeterlantbruk. Om detta inte är möjligt ska kalvarna komma från certifierade ekologiska lantbruk.

- Avelskalvar med konventionellt ursprung kan tillföras endast med godkänd dispens (dispens 18 bilaga 7).

Tabell 1: Märkning av produkter från tillförda nötkreatur med ekologiskt eller konventionellt ursprung

Försäljningsprodukt	Certifieringsgrad vid inköp	Utfodring och skötsel enligt Demeterregler	Produktens märkning
Mjölk	Ekologisk	—	Demeter
Mjölk	Konventionell	6 månader	Demeter
Nötkött från göddjur	Ekologisk	Minst 2/3 av livstiden	Demeter
Nötkött från avels- eller göddjur	Konventionell	Minst ¾ av livstiden	Demeter
Nötkött från avelsdjur	Ekologisk	Mer än 12 månader	Demeter

2.7.3. Får och getter

Rangordning vid tillförsel av djur beskrivs i avsnitt 2.7.

Mjölk från tillförda konventionella avelsdjur kan säljas som Demeter efter 6 månader.

Tabell 1: Märkning av produkter från tillförda får och getter med ekologiskt eller konventionellt ursprung

Försäljningsprodukt Får och getter	Certifieringsgrad vid tillförsel	Utfodring och skötsel enligt Demeterregler	Produktens märkning
Mjölk	Ekologisk	-	Demeter
Mjölk	Konventionell	6 mån	Demeter
Kött	Ekologisk	Minst 6 mån	Demeter
Kött	Konventionell	Mer än 12 mån	Demeter
Ull	Ekologisk eller konventionell	Mer än 12 mån	Demeter

2.7.4. Grisar

Den rangordning som beskrivs i avsnitt Tillförsel av djur för avel eller utökning av besättningen begränsar tillförsel av unga gyltor och de andra grundläggande kraven.

- Smågrisar ska främst komma från Demeterlantbruk. Saknas smågrisar med Demetercertifierat ursprung kan grisar från certifierad ekologisk djurhållning föras in.
- Smågrisar från konventionell djurhållning kan endast föras in med godkänd dispens, och om inga ekologiska grisar finns tillgängliga (dispens 19 bilaga 7).
- Smågrisar med konventionellt ursprung kan föras in för att starta en ny besättning. De får inte väga mer än 25 kg och ska tas in direkt efter avvänjning.
- Grisar tillförda från konventionell djurhållning får säljas med märkning "under omläggning till Demeter" först efter 6 månaders utfodring och skötsel enligt Demeterreglerna. De får inte väga mer än 25 kg och ska föras in direkt efter avvänjning.
- Smågrisar får endast föras in från gård som har ströbädd för djuren.
- Grisarnas svansar får ej ha kuperats.
- Immunokastrering är inte tillåtet, ej heller inköp av immunokastrerade smågrisar.

Tabell 1: Märkning av produkter från tillförda grisar med ekologisk eller konventionellt ursprung

Försäljnings-produkt	Certifieringsgrad vid inköp	Ålder vid tillförsel	Utfodring och skötsel enligt Demeterregler	Produktens märkning
Kött	Ekologisk	—	Minst halva livstiden	Demeter
Kött	Konventionell	Vikt max 25kg Direkt efter avvänjning	Minst 6 mån	Under omläggning till Demeter
Kött	Konventionell (Avelsdjur)		Minst 2 år	Demeter

2.7.5. Fjäderfä

- Gödkycklingar eller andra gödfjäderfä ska tillföras flocken som endagskycklingar, dvs. lämna kläckningsföretaget senast på den tredje dagen efter kläckning.
- Kycklingar ska företrädesvis komma från biodynamiska lantbruk. Endast om detta inte är möjligt kan djur från ekologiska lantbruk tillföras.

■ Om dagsgamla kycklingar med ekologiskt ursprung inte finns att tillgå krävs dispens för tillförsel av gödkycklingar från konventionellt ursprung (dispens 20 bilaga 7).

■ Gödkycklingar av konventionellt ursprung enligt dispensen, som utfodrats och skötts enligt Demeterreglerna, kan säljas som "Demeter". Minimiålder för slakt av kycklingar måste uppfyllas (se tabell i bilaga 8).

■ Långsamt växande raser ska prioriteras.

Tabell1: Märkning av produkter från tillförda fjäderfä med ekologisk eller konventionellt ursprung

Försäljnings-produkt	Certifieringsgrad vid tillförsel	Ålder vid tillförsel	Utfodring och skötsel enligt Demeterregler	Produktens märkning
Ägg	Ekologiska unghöns	Max 18 veckor	Samma godkännandestatus som för foder	Demeter/ Under omläggning till Demeter
Ägg	Konventionella endagskycklingar	Max 3 dagar	Samma godkännandestatus som för foder	Demeter/ Under omläggning till Demeter
Kött Gödfjäderfä	Konventionella endagskycklingar	Max 3 dagar	Från ankomst till slakt (Slaktålder se bilaga 8)	Demeter
Kött Gödfjäderfä	Ekologisk		Halva livstiden	Demeter

2.8. Veterinärbehandling av djur

Djurhälsan ska i första hand säkerställas genom uppmärksam skötsel av djuren, val av lämpliga raser, avel, utfodring och förebyggande av sjukdomar samt en för arten anpassad djurhållning. Försämringar i hälsotillståndet ska omgående bemötas med åtgärder.

För att hitta den bästa lösningen för djurs hälsa, hantering av resistensproblem samt miljöaspekter kan det valda läkemedlet avvika från dessa regler. Förutsatt att behandlingen leds av veterinär och dokumenteras exakt.

2.8.1. Allmänna krav för alla djur

Rutinmässiga och profylaktiska behandlingar med medel som inte kan betecknas som naturläkemedel (t.ex. allopatiska läkemedel, antibiotika, medel mot parasiter) är inte tillåtna såvida de inte föreskrivs i lagen. Undantaget är användning av tillåtna medel mot parasiter (se nedan) i situationer, där parasiter har påvisats som endemiska i det aktuella området där gården är belägen.

Alla behandlingar av enstaka djur samt av hela flocken ska antecknas i en hälsojournal. Behandlingen för varje enskilt djur ska framgå med diagnos, behandlingsförfarande, läkemedel, karenstid och tidpunkt för behandling. Journalen ska uppdateras och kunna visas upp vid förfrågan.

- Vid användning av allopatiska veterinärläkemedel ska dubbla lagligen föreskrivna karenstider iakttas, men minst 48 timmar, om ingen karenstid är angiven. (Undantag: Fall där det har gjorts ett negativt hämningstest efter antibiotikaanvändning).
- Djur med kortare livslängd än ett år får endast genomgå en behandling med allopatiska läkemedel. För andra djur måste antal behandlingar begränsas till högst tre gånger per år.
- Om ett djur genomgått fler än tillåtna behandlingsperioder eller är behandlad med ej tillåtna medel, får det inte marknadsföras som Demeter.
- Användning av organiska fosfatföreningar är inte tillåten. Hormonell behandling för att synkronisera brunsten eller för att påskynda tillväxten är inte tillåten.

2.8.2. Användning av läkemedel för idisslare, grovfoderätare, hjorddjur och suggor

Antibiotikaanvändning:

Målsättningen är att i möjligaste mån vara fri från antibiotikaanvändning, förutom i yttersta nödfall. Enskilda djur får inte genomgå fler än tre antibiotikakurer per år. Det får inte användas profylaktiskt och endast under ledning av veterinär. Antibiotika med avgörande betydelse för humanmedicinen får endast användas som en sista utväg. Vid bestående hälsoproblem inom flocken rekommenderas att stärka flockens immunförsvar genom avelsarbete. Detta måste göras tillsammans med en kunnig person inom området.

Ectoparasiter:

Vid behandling eller förebyggande av myiasis och skabb, kan varje djur endast få en dos Ivermectin/Doramectin per år. Behandling av hela flocken är endast tillåten med andra läkemedel mot ectoparasiter. Pyretrorider som lokalbehandling (ej

heldjurstvätt) är tillåtet vid behandling av fästingar, hornflugor, Dermatobia etc. Andra behandlingar måste integreras i kontrollrapporten. Spinosad får användas mot loppor eller fluglarvsangrepp hos får och getter.

Interna parasiter: Avmaskningsmedel får endast användas om parasiter har påvisats genom provtagning och om beteshygieniska åtgärder har vidtagits. Användningen av Ivermectin och Doramectin är i allmänhet inte tillåten som läkemedel mot invertes parasiter och för behandling av hela flocken, med undantag av leverflundra och oestrus ovis (fårstyng) om det inte finns några alternativ tillgängliga. Oral administrering är att föredra. Injektions- eller pour-on preparat är endast tillåten som sista en utväg och under överinseende av veterinär.

2.8.3. Tilläggskrav för fjäderfä, gödsvin, kaniner och andra smådjur

De föregående kraven gäller även för fjäderfä, gödsvin, kaniner och andra smådjur, om de inte uteslutande nämns som en specifik art. Vid sjukdomsutbrott får hela flocken behandlas. Gödsvin och kaniner får endast behandlas med en dos per år, av Ivermectin respektive Doramectin mot skabb.

2.8.4. Djurtransport och slakt

Utifrån ett etiskt förhållningssätt så är en särskild uppmärksamhet nödvändig vid slakt och transport till slakt, så att ångest, stress, törst och smärta hos djuren så långt som möjligt undviks. Transportsträckor skall vara så korta som möjliga. Bäst vore om slakten sker i uppväxtregionen. Regler för slakt är inte i detalj beskrivna i detta regelverk. Inblandade personer måste sträva efter att slakten ska ske med insikt, och ovan nämnda principer måste beaktas.

- El-pådrivare får inte användas, före, under eller efter transport.
- Lugnande medel eller andra kemiska eller syntetiska medel får inte användas, före, under eller efter transport.
- Väntetiderna på slakteriet ska hållas så korta som möjligt. Om väntan ändå är nödvändig, måste tillräckligt skyddat utrymme finnas tillgängligt.
- Djuren måste få tillgång till tillräckligt med foder och vatten under väntetiden.
- Djuren ska bedövas snabbt och effektivt.

3. Omläggning till biodynamisk odling

3.1. Omläggningsplan

Omläggning till biodynamisk odling är en utvecklingsprocess vilken omfattar flera steg. Inför en omläggning görs en omläggningsplan, lämpligen tillsammans med en rådgivare i biodynamisk odling. Verksamhetens målsättning och den framtida gårdsdriften beskrivs med en utvecklingsplan.

Ett avtal om Demeterkontroll och – certifiering förutsätter ett godkännande av produktionen enligt EU:s förordning nr 2018/848.

Omläggningsplanen omfattar:

En beskrivning av tillhörande arealer, dess storlek, dess grödor samt översiktskarta.

- Jordar - En detaljerad översikt över jordarnas tillstånd och användningen av medel som inte är tillåtna enligt Demeterreglerna.
- Grödor- nuvarande och planerade. En plan för växtföljd.
- Djurhållning - Befintliga djurs ursprung. En plan för utveckling av djurhållningen.
- Jordhälsa.
- Åtgärder för att minimera skadlig miljöpåverkan, från t.ex. industrier, hårt trafikerade vägar eller vinddrift från närliggande konventionella odlingar.

Omläggningsplanen bör visa hur en Biodynamisk gårdsorganism kan utvecklas.

Svenska Demeterförbundet kan kräva analyser på rester av lantbrukskemikalier eller undersöka annan särskild miljöpåverkan.

Omläggningsplanen skall godkännas av Svenska Demeterförbundet (dispens 21 bilaga 7).

3.2. Omläggning av hela odlingen

Hela verksamheten ska läggas om till biodynamisk odling i ett steg. Detta villkor gäller för hela gårdsorganismen, inklusive djurhållning.

Vid särskilda situationer kan omläggningstiden för vissa skiften och djurhållning bli förlängd. Detta gäller för följande tillfällen:

- En förlängd certifieringsperiod med upp till fem år från det första omläggningsåret, kan bli nödvändig för odlingar med fleråriga grödor och prydnadsväxter.
- De fleråriga grödor och prydnadsväxter som ännu inte är Demetercertifierade måste skötas enligt ekologiska regler. (dispens 21 bilaga 7).
- Om ett omfattande separationsprotokoll tillhandahålls kan Demeterförbundet tillåta parallellproduktion för perenna växter och prydnadsväxter inom dessa fem år.
- En utförlig dokumentation krävs, för varje steg i processen.
- Djurhållning kan skötas konventionellt upp till tre år inom omläggningsperioden, men endast om denna del av djurhållningen därefter stegvis avslutas och om en ombyggnation av stallar, samt utfodringen, vore oproportionerligt omfattande.
- Djurhållningen kan skötas ekologiskt upp till fem år under omläggningsperioden, om större byggnationsåtgärder (ladugård/stall), är orsak till att djurhållningen inte stämmer överens med detta regelverk.
- Observera specifika villkor för uppfödning av genetiskt pollade nötkreatur i omläggningsfas enligt kapitel 2.4.1. (Skötsel av nötboskap).
- Hela verksamheten inklusive djurhållning måste senast fem år efter det första omläggningsgodkännandet, uppnå Demetergodkännande.

Vid längre omläggningstid krävs dispens (dispens 21 bilaga 7). Dispens krävs även för parallellproduktion av perenna grödor och vid konventionell djurhållning.

Utförlig dokumentation krävs i alla dessa fall.

3.3. Omläggning av nya odlingsarealer

Omläggningen av nytillkomna arealer vid en befintlig odling skiljer sig i vissa avseenden från omläggningen av en hel odling.

I motsats till begränsningen för parallellproduktion under kapitel 3.2. är parallellodling av ekologisk, Demeter under omläggning och Demeter, tillåten för samma sorts foderväxter samt frukt och bär.

Ett utförligt separationsprotokoll, gällande skörd och lagring krävs.

Bestämmelserna under kapitel 3.4. gäller utan begränsning för nyförvärvade arealer.

Produktion av samma sorts ettåriga växter på ytor som har olika certifieringsnivå leder till den lägre certifieringsgraden för hela ytan.

3.4. Certifiering under omlägningsperioden

Följande gäller vid omläggning från konventionell odling.

Förutsättningen för en omlägningscertifiering är att hela verksamheten sköts enligt detta regelverk. Närmare beskrivet i kapitel 3 (Omläggning).

Användningen av varumärket är styrt av följande tidslinje (tabell 1) enligt följande:

- Grödor från det första omlägningsåret från konventionell odling, får inte märkas med "under omläggning till Demeter" eller "Demeter". Det är ej heller tillåtet att marknadsföra produkterna med "från ekologisk produktion" eller "från Biodynamisk produktion" eller liknande formulering.
- Grödor som skördas 12 månader efter omlägningsstarten kan, efter certifiering marknadsföras som "under omläggning till Demeter".
- Skörd från fleråriga grödor, får efter certifiering marknadsföras som "Demeter" efter att enheten drivits i 36 månader enligt reglerna.
- Skörd från grödor sådda mer än 24 månader efter omlägningsstart får efter certifiering marknadsföras som "Demeter".
- Har verksamheten tidigare helt eller delvis drivits intensivt konventionellt, kan extra karensår tillämpas utöver ovanstående tidsfrister. Produktionen under karensåret kan inte Demetermärkas.

Tabell 1: Vanlig omläggning, från konventionell odling.

			Från 36 månader till hel certifiering
		24 till 36 månader	Skörd = "Demeter" (även fleråriga grödor*)
		12 till 24 månader	
0 till 12 månader		Skörd ="Demeter" (grödor sådda 24 månader efter omläggningsstart)	
De biodynamiska reglerna följs	Skörd ="Under omläggning till Demeter"	eller Skörd av fleråriga grödor = "Under omläggning till Demeter"	
0 Startår för biodynamisk odling	1 år	2 år	3 år

År 1: 12 månader efter omläggningsstart. De produkter som skördas efter omläggningsåret kan certifieras som "Under omläggning till Demeter".

År 2: 24 månader efter omläggningsstart. De produkter som är sådda 24 månader efter omläggningsstart kan efter certifiering marknadsföras som Demeter. Fleråriga grödor som skördats från denna tidpunkt kan efter certifiering marknadsföras som "Under omläggning till Demeter".

År 3: 36 månader och längre efter omläggningsstart. Även produkter som skördats från fleråriga grödor kan efter certifiering marknadsföras som Demeter.

Exempel 1. Spannmål:

Tumregel: Den tredje skörden kan Demetercertifieras.

Exempel 2. Mjölk:

Om mjölk eller mjölkprodukter (från egen gårdsförädling) ska märkas med "Under omläggning till Demeter". måste åtminstone 80 % av djurens foder vara certifierade som "Under omläggning till Demeter". Högst 20 % av foderransonen kan komma från det första omläggningsåret.

Dessa tidsperioder kan förkortas i undantagsfall:

- Om verksamheten eller en större del därav har drivits som en certifierad ekologisk odling (omläggningstid utesluten), i minst ett år så finns det en möjlighet att efter certifiering marknadsföra produkter efter en första omläggningssäsong med "Under omläggning till Demeter", under förutsättning att odlingen bedrivits enligt Demeterreglerna för en certifierad biodynamisk odling, inklusive att användning av samtliga biodynamiska preparat har bekräftats vid inspektionen (se även 7.2.).
- Om verksamheten eller en större del därav har drivits som en certifierad ekologisk odling (omläggningstid utesluten) i minst tre år före omläggningstidens början, finns en möjlighet att efter certifiering marknadsföra produkter efter en första omläggningssäsong med Demeter under förutsättning att odlingen bedrivits enligt Demeterreglerna för certifierad biodynamisk odling och att användning av samtliga biodynamiska preparat har bekräftats vid inspektionen (se även 7.2.).
- En partiell omläggning och nya arealer följer ovanstående regler med ytterligare krav på dokumentation.
- För animaliska produkter gäller att fodrets certifieringsstatus avgör vilken märkning som får användas. Jfr tabeller i avsnitt 7.3.8.

Tabell 2. Medelsnabb omläggning, efter minst ett års odling med ekologisk certifiering

		Från 24 månader hel certifiering
	12 till 24 månader	Skörd = "Demeter"
0 till 12 månader	Skörd = "Under omläggning till Demeter".	Skörd av fleråriga grödor = "Under omläggning till Demeter".
Ekologiskt certifierad		
0 år	1 år Startår för biodynamisk odling	2 år

Tabell 3. Snabb omläggning efter minst tre års odling med ekologisk certifiering

	Hel certifiering
36 månader	Skörd = "Demeter"
Ekologiskt certifierad eller under omläggning till ekologiskt	
0 år	År 3 Startår för biodynamisk odling

4. Biodling och produkter från bisamhällen

Bin har alltid varit en del av människans kultur. Bisamhällets sociala organisation, relationen mellan bina och ljuget samt deras förmåga att leva av blommor är skäl för vördnad och beundran. Bisamhällen är i dag beroende av mänsklig omvårdnad. Att stärka bisamhällen är ett viktigt mål för Demeterbiodling.

Man inte kan försäkra sig att bina hämtar sitt foder endast, eller övervägande från biodynamiska odlingar, då de flyger över stora områden. Därför är det viktigt i Demeterbiodlingen sättet bina sköts på och hur väl de får möjlighet att leva enligt sitt medfödda beteende.

Den biodynamiska biodlaren försöker i första hand att möta bisamhällets naturliga behov. Bisamhällena tillåts att bygga naturliga vaxkakor. Svärmprocessen är grunden för deras reproduktion, tillväxt, föryngring och spridning. Dess egen honung utgör det huvudsakliga vinterfodret.

Tack vare binas förmåga som pollinatörer och som bärare av bigift vilket har en stimulerande effekt på plantornas liv och på naturen, är deras arbete av stor vikt för allt liv. Förtjänsten av att ha bin på odlad mark märks i ökad skörd och på kvaliteten hos många odlade grödor. Deras närvaro är därför mycket viktig och biodling är rekommenderad vid varje biodynamisk odling.

4.1. Placering av bigårdar

Biodynamiskt och ekologiskt odlade områden eller okultiverade och andra naturområden ska föredras för uppställning av bigårdar

Om bigårdarna är placerade på ej Demetercertifierad mark, måste fältpreparaten appliceras varje år i den omedelbara omgivningen. Detta gäller alla uppställningsplatser som används i mer än tre månader.

Varje bigård får endast ha så många kupor att det finns tillgång till tillräcklig mängd pollen och nektar.

Vid val av uppställningsplatser måste stor varsamhet iakttas så att binas produkter löper lägsta möjliga risk att bli kontaminerade med miljögifter. (Se även avsnitt *föroreningar*.)

Uppställningsplatsen, såväl tillfällig som permanent, ska dokumenteras noggrant. Säsongsmissiga flyttningar ska dokumenteras i en vandringsbiodlingsplan och innehålla uppgifter som typ av uppställningsplats, fastighetsägare, tid för uppställning, dragförhållanden och antal samhällen.

4.2. Kupor och vaxkakor– tillåtna och otillåtna åtgärder.

Med undantag för sammanfogningsmaterial, taktäckning och nät ska kupan endast bestå av naturmaterial som trä, halm och lera.

■ Insidan av kupan får endast behandlas med bivax och propolis från Demetercertifierad biodling.

■ Utsidan av kupan får endast behandlas med naturlig, ekologiskt säker, icke-syntetisk impregnering.

■ Rengöring och desinfektion av kupan får endast utföras med värme (flamning eller hett vatten) eller mekaniskt.

■ Vaxkakorna är en naturlig del i bisamhället. Därför ska alla vaxkakor vara naturligt byggda. Naturliga vaxkakor är byggda av bina själva utan hjälp av mellanväggar. Naturliga vaxkakor får byggas in i fasta eller flyttbara ramar.

■ Remsor av vaxmellanväggar för att anvisa vaxkaksbygge får användas.

Yngelrummet formar naturligt en sluten enhet. Både vaxbygge och yngelrum måste kunna växa när bisamhället expanderar genom att bygga naturliga vaxkakor. Yngelrum och ramstorlek måste utformas så att yngelområdet kan expandera naturligt med vaxbygget och utan att hindras av ramlist.

■ Begränsning av bidrottningens rörelse är inte tillåten. Drottningexkludering får endast göras under speciella omständigheter. Och då endast med Demeterförbundets medgivande. (dispens 22 bilaga 7)

■ Endast i skattlådorna får mellanväggar användas, men bör helst undvikas även här.

■ Paraffinvax, karnubavax och andra typer av vax är inte tillåtna.

■ Vax som används för styrremсор för anvisning av vaxkaksbygge samt mellanväggar måste vara från naturbyggda vaxkakor eller avtäckningsvax från Demeterbiodling. Där sådant vax inte finns att tillgå får vaxkakor eller vax av certifierat ekologiskt ursprung användas.

Bisamhället bör kunna åtgärda obalans av egen kraft. Biodlarens åtgärder bör syfta till att stärka och upprätthålla binas vitalitet och kapacitet att klara sig själva. Viss förlust av samhällen, på grund av skadedjur och sjukdomar accepteras som naturlig selektion.

Tillåtna åtgärder och behandlingar och medel mot parasiter och skadedjur är:

- Värmebehandling,
- Yngelutskärning
- Örtteer,
- Myrsyra, ättiksyra, mjölksyra, oxalsyra,
- Icke-genmodifierad *Bacillus thuringiensis*,
- Kaustiksoda till desinfektion av amerikansk yngelröta,
- Konstgjord svärmning,
- Burning och utestängning av drottningen.
- Ekologiskt florsocker eller stärkelse för att pudra bina
- Salt.

4.3. Avel och förökning av bisamhällen

Svärmning är det naturliga sättet för utökning av antal samhällen och den enda tillåtna metoden för att öka antalet samhällen.

■ Att förebygga svärmning genom att skapa en konstgjord svärm med den gamla drottningen är dock tillåtet. För ytterligare utökning av antalet samhällen får resten av detta samhälle delas upp i avläggare.

- Som vid all djurhållning är en viss avel nödvändig. Svärmdriften är utgångspunkten för drottningcellsproduktionen.
- För selektiv avelsverksamhet och vid skadedjursbekämpning tillåts utbyte av den gamla drottningen förutsatt att den nya drottningen kommer från svärningsprocessen.
- Upprepad eller systematisk sammanslagning av samhällen liksom systematiskt drottningbyte är inte tillåtet.
- Konstgjord drottningodling (omlarvning etc.) är inte tillåten.
- Instrumentell insemination och användning av genetiskt modifierade bin är inte tillåtet.
- Klippning av drottningars vingar är förbjudet.

En lokalt anpassad biras som passar landskapet bör väljas. Biodlingen kan inte förlita sig på ett kontinuerligt införande av kolonier, svärmar och drottningar utifrån. Alla bin eller drottningar som köps måste när det är möjligt härröra från Demetercertifierad biodling. Om Demetercertifierade inte finns kan de komma från ekologiskt certifierade biodlare. Kolonier av konventionellt ursprung är inte tillåtna. Integrationen av naturliga nakna svärmar är tillåtna.

4.4 Fodring

Honung och pollen är binas naturliga foder. Syftet ska vara att invintra dem på honung. Där detta inte är möjligt är tilläggsfodring tillåten, det tillförda fodret ska innehålla minst 10 viktprocent honung av sockrets vikt. Detta måste vara av Demetercertifierat ursprung. Om det inte finns biodynamiskt foder kan det vara av ekologiskt ursprung.

- Kamomillte och salt skall också tillsättas tilläggsfodret.

Om nödfodring senare på säsongen och innan årets sista skörd är nödvändig, får endast Demeterhonung användas. Vid sådana tillfällen får socker inte användas.

- För att bygga upp styrkan hos svärmande bin och restsamhällen/avläggare kan utfodring utföras som tilläggsfodring.
- Ingen form av pollenersättning är tillåten.

- Ingen form av drivfodring är tillåten.

4.5. Utvinning av honung. Slungning och pressning

Honungen bör som regel tappas direkt, innan den kristalliserar, i glas- eller metallförpackningar avsedda för konsument. All uppvärmning av honungen skall undvikas.

Eftersom efterföljande påfyllning, upprepad uppvärmning och längre lagringsperioder avsevärt påverkar kvaliteten på honungen, bör det undvikas när det är möjligt. I händelse av att skörden av vissa sorters honung överstiger den genomsnittliga sålda mängden under ett år, kan honung förvaras i större behållare och senare överföras till burkar för detaljhandeln.

4.6. Tillåtna och otillåtna metoder vid hantering av honung

Vid all hantering av honung som t ex slungning, pressning, silning, klarning och tappning får temperaturen inte överstiga 35°C (indirekt värme).

- Vid tappning av honungen efter lagring får temperaturen inte vara högre än 35°C (indirekt värme). Honungen får under inga omständigheter göras flytande.
- Filtrering under tryck är inte tillåten.
- Vattenhalten (mätt enligt DIN/AOAC) får inte överstiga 18 % i tempererat klimat och 20 % under fuktiga klimatförhållanden och för ljunghonung 21,4 %.
- HMF-halten (mätt enligt Winkler) får inte överstiga 10 mg/kg.
- Invertasnivån (mätt enligt Hadorn) måste vara minst 10 (förutom honung med lågt innehåll av enzymer).
- Vax får inte komma i kontakt med lösningsmedel, thinner, blekmedel eller andra liknande ämnen. Utrustning och behållare som används ska vara gjorda av icke-oxiderande material eller med icke-oxiderande beläggning.

4.7. Förpackningar

- Honung ska lagras lufttätt i en mörk miljö med jämn sval temperatur.
- Tillåtna material för lagring, transport och detaljhandel är glas, metall, stengods, livsmedelsgodkänd lera och porslin.
- Plastbehållare är inte tillåtna, varken för lagring och transport eller för detaljhandel.
- För märkning av biprodukter se avsnitt labelling i BFDI Standards

4.8. Omläggning av biodling

“Under omläggning till Demeter” kan få användas under förutsättning att det gått 12 månader sedan reglerna började att tillämpas.

- Under det första omlägningsåret måste vaxet i bikuporna analyseras med avseende på oönskade föroreningar från den tidigare icke-ekologiska hanteringen. I händelse av överskridna tröskelvärden måste vax avlägsnas och ersättas med vax av biodynamiskt ursprung, eller av ekologiskt ursprung om biodynamiskt inte finns tillgängligt.

- En omlägningsperiod är nödvändig i samtliga fall, särskilt om biodlingen etableras först när certifieringen påbörjas.

- Omlägningsperioden för full certifiering är i regel tre år, vid tidigare ekologisk certifiering på minst tre år kan Svenska Demeterförbundet besluta om förkortad omlägningsperiod.

- En gradvis omläggning av bigårdar med mer än en uppställningsplats är möjlig om omlägningsplanen innehåller ett motsvarande tydligt separationsprotokoll. Separationsprotokollet måste täcka uppställningsplatserna inklusive flyttplaner samt lagring och hantering av honungen. Bikupor med en annan certifieringsgrad inom en och samma uppställningsplats är inte tillåtna. Omlägningsperioden måste avslutas senast efter fem år.

- Demeterförbundets regler måste följas från att det första omlägningsåret påbörjas.

Under omlägningsperioden är följande undantag tillåtna, om det dokumenteras i omlägningsplanen.

- Avdelade yngelkammare

- Spärrgaller som håller drottning och yngel åtskilda.

- Existerande vaxkakor i yngelrummet byggda på mellanväggar. Dessa måste vara ersatta med minst 1/3 naturbyggda vaxkakor vid slutet av varje omlägningsår.

4.9. Certifiering av biodling

Professionell och kommersiell biodling följer principen om omläggning av gården som

helhet, parallell produktion av biodynamisk och ekologisk honung är inte möjlig, varken på en Demetergård eller som en fristående verksamhet. Icke-ekologisk biodling för egen konsumtion på en Demetergård är möjlig. Biodling för kommersiella ändamål på en Demetergård måste åtminstone vara certifierad ekologisk.

■ Vid biskötsel på en biodynamisk gård under ansvar av tredje part (gästbiodling) gäller inte kravet på åtminstone ekologisk certifiering. I detta fall kan Svenska Demeterförbundet begära skriftliga avtal för att specificera sådana arrangemang. För identifiering av bikupor dokumentation av säsongsbetonade bikupor, lagring av honung, separation och produktflöde, se kapitel Dokumentation, separation, lagring och produktflöde i Demeterförbundets regelverk om förädling.

Dokumentation, separation, lagring och produktflöde samt procedurkraven från respektive certifierande organisation gäller.

Placeringen av bigårdarna (permanenta, övervintring och tillfälliga) måste dokumenteras noggrant. Säsongsbetonade flyttningar av bikupor ska dokumenteras som en del av en vandringsbiodlingsplan. Minimikrav för denna är identifiering av bisamhällen, beskrivning av respektive foder och vistelseperioder.

Beträffande föroreningar, se även kapitel Föroreningar i detta regelverk.

4.10. Demetermärkning av binas produkter

Märkning av produkter från bin som på något sätt nämner Demeter, t ex "Honung från Demetergård", är endast tillåtet om produkten kommer från en certifierad Demeterbiodling.

Vid märkning av Demeterprodukter ska reglerna från Svenska Demeterförbundet följas. Kompletta regler för märkning av Demeterprodukter finns i "Demeter International labelling standards"

Bilaga 1 Beräkning av djurbesättningen

Djurbesättningen relateras till gödselenheter (ge) och djurenheter (de) vilka är specifika för olika djurarter och olika åldrar. En gödselenhet motsvarar 80 kg N och 30,8 kg P. En djurenhet (t.ex. en ko med en nominell levandevikt av 500 kg) ger en gödselmängd motsvarande 0,7 ge/år.

Djurart	ge/djur	djur/ge	de/djur
Avelstjur	0,8	1,25	1,2
Kor	0,7	1,5	1,0
Nötkreatur över 2 år	0,7	1,5	1,0
Nötkreatur 1 – 2 år	0,5	2,0	0,7
Kalvar	0,2	5,0	0,3
Får och getter till 1 år	0,03	30,0	0,02
Får och getter över 1 år	0,05	20,0	0,1
Hästar under 3 år och småhästar			0,7
Hästar 3 år och äldre			1,1
Gödsvin (20-50 kg)	0,14	7,0	0,06
Gödsvin över 50 kg			0,16

Avelsgalt			0,3
Avelssuggor med smågrisar upp till 20 kg	0,33	3,0	0,55
Avelssuggor utan smågrisar			0,3
Smågrisar			0,02
Värphöns utan kompletterande uppfödning.	0,01	100	0,0071
Unghöns	0,005	200	0,0036
Gödkyckling	0,005	200	0,0036
Gödankor	0,007	140	0,005
Gödkalkon	0,01	100	0,0071
Gödgäss	0,005	200	0,0036

För raser med avvikande mängder gödsel, högre/lägre produktionsnivå justeras enheten nedåt eller uppåt.

Gödselenheter räknas som ett genomsnitt av de under året befintliga djuren på gården.

Bilaga 2 Utfordring och tillåtna foder

Eget foder från gården ska utgöra grunden för djurens utfordring. Självförsörjning med foder eftersträvas alltid. Vid tillförsel av foder utifrån ska särskilt hänsyn tas till fodrets kvalitet.

Följande prioriteringsordning ska följas vid fodertillförsel/-inköp:

- 1) Foder från Demetercertifierade lantbruk.
- 2) Foder från ekologiskt certifierad odling.
- 3) Foder från odlingar kontrollerade enligt EU:s förordning nr 2018/848.
- 4) Foder från extensiva odlingar och naturreservat, där konstgödsel och bekämpningsmedel inte har använts.

Upptill 50 % (ts) av fodret i en genomsnittlig giva får komma från arealer "under omläggning till Demeter" och max 20 % (ts) från ekologiskt odlade arealer. Mängden foder certifierad "under omläggning till Demeter" och ekologiskt foder får tillsammans inte överstiga 50 % av dagligt intag. **Konventionellt foder är inte tillåtet.** Grisar och fjäderfä kan utfodras med max 50 % ekologiskt foder, vid avsaknad av Demeterfoder, vilket ska kunna verifieras.

All tillförsel av foder ska dokumenteras och deklareraras vid den årliga kontrollen.

Foder för idisslare:

- Grovfoder, som hö, halm, ensilage, majs och betor.
- Spannmål, kli och biprodukter från spannmålsbearbetning.
- Baljväxtfrö.
- Lövhö.
- Örter.
- Melass.
- Gräs och odlade grödor som inte har benämnts här.
- Foderblandningar som innehåller ovanstående ingredienser kan användas.
- Avfall från frukt och grönsaker.
- Mjölk och mjölkprodukter.
- Biprodukter från förädling (Animaliska produkter. Mjölk och mjölkprodukter undantagna).

Foder för grisar:

Utöver ovanstående kan följande användas:

- Mjolk, mjölprodukter och skummjölkspulver utan tillsatser.
- Vegetabiliska oljor av naturligt ursprung (under förutsättning för godkända värden för restsustanser).
- Rent vegetabiliskt avfall.
- Vassla och ägg.

Foder för fjäderfä:

Utöver ovanstående kan följande användas:

- Torkade malda örter.
- Paprikapulver.

Tillåten ersättning för basfoder:

Nedanstående fodermedel av konventionellt ursprung kan användas i akuta nödsituationer till exempel oförutsägbara naturkatastrofer, brand mm. Godkännande av Svenska Demeterförbundet krävs (dispens 24 bilaga 7). Genmodifierat foder får inte användas.

- Hö, ensilage, i så stor utsträckning som möjligt från icke-intensiv odling.
- Spannmål och biprodukter från spannmålsbearbetning och kvarnverksamhet.
- Baljväxter (ej torkade presskakor).
- Oljeväxter, oljepressrester, skal.
- Foderbetor.

Bilaga 3 Bearbetning av foder - kompletterings- och tillskott i utfodringen

1. Bearbetning av foder

Foder, foderingredienser eller foderblandningar kan kompletteras med råvaror från ekologiskt certifierade odlingar om biodynamiska råvaror inte finns tillgängliga. De får dock inte ha genomgått någon bearbetning eller innehålla tillsatser som inte omfattas av Demeterförbundets regelverk.

Se tillåtna foder i bilaga 2. (Utfodring och tillåtna foder). Se även avsnitt: Demetercertifiering och märkningsrätt (Ursprung och tillgänglighet av råvaror).

När foder och foderingredienser med hänvisning till Demeter eller biodynamiskt levereras till kund gäller de allmänna reglerna för tillåtna produkter och produktmärkning (se Labelling standards BFDI: regelverk).

Färdiga foderblandningar får inte innehålla genetiskt modifierade ämnen eller vara producerade med hjälp av genteknik. Skriftlig dokumentation måste visas upp för Demeterförbundet.

2. Tillsatsämnen som är tillåtna eller tillåtna med restriktioner

- Salt
- Algkalk, foderkalk, snäckskal
- Sjögräs
- Örtblandningar, mineralblandningar och vitaminpreparat företrädesvis av naturligt ursprung och utan isolerade aminosyror
- Stenmjöl
- Carob
- Vegetabiliska oljor, kli, öljäst, melass som bärarämne i mineralfoder eller som dammbindemedel och presshjälpmedel (max 2 % av innehållet).
- För biodling: socker (se ” Regler för biodling och produkter från bisamhällen”).
- Blandningar får ej innehålla genmodifierade substanser eller vara framställda med hjälp av genteknik, skriftlig dokumentation som säkerställer detta ska bifogas kontrollrapporten.

3. Som ensileringsmedel godkänns:

- Fodersocker
- Gröpe av säd från Demetercertifierade odlingar
- Mjölksyrebakterier
- Vassla
- Melass, salt, våt och torr Trockenschnitzel.

Samt för att säkerställa kvalitén på ensilage vid år med dåliga väderförhållanden:

- Organiska GMO-fria syror

Bilaga 4 Tillåtna och begränsade gödsel- och jordförbättringsmedel

Självförsörjning med gödsel ska eftersträvas på gården. Tillförsel av tillåtna gödselmedel listade nedan (1. till 4.), får endast göras vid behov och deklarerar vid den årliga kontrollen.

Vid användningen av tillfört material krävs särskild omsorg med avseende på dess verkan på kvaliteten av Demeterprodukterna. De biodynamiska kompostpreparaten skall användas i gödselmedlen.

I vissa fall behövs analyser för skadliga ämnen (till exempel för kompost av grüngödsel). Nya gödselmedel får provas endast med godkännande av Svenska Demeterförbundet. (dispens 3 bilaga 7).

Lämpliga system måste tillämpas för att förhindra kontaminering av certifierad mark med rester av veterinärmedicinska läkemedel, fodertillsatser som antibiotika, naturliga föroreningar i foder som kvicksilver i fiskmjöl och andra restprodukter som herbicider i avfall.

All användning av material som inte är tillåtet enligt dessa regler leder till att certifiering av hela gården eller åtminstone berörda grödor och ytor, återkallas.

Se även avsnitt: Demetercertifiering och märkningsrätt (Ursprung och tillgänglighet av råvaror).

Tabell 1. Tillåtna gödsel- och jordförbättringsmedel från Demeter- och/eller ekologiskt certifierade odlingar:

Tillåtna. Beskrivning	Ytterligare krav
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stallgödsel, flytande och halvflytande gödsel från djur ▪ Utdrag och beredningar av växter ▪ Växtrester (skörderester) ▪ Halm ▪ Kompost från svampodling ▪ Rester från utvinning av biogas. Endast om substraten är listade i detta avsnitt. (Från Demeter eller ekologiskt ursprung). 	<p>Observera att användning av tillförda material följer de allmänna regler om råvarans ursprung och tillgänglighet av Demetercertifierat råmaterial (se sidan 6).</p> <p>I princip kan allt införas från en Demetercertifierad verksamhet.</p> <p>Tillförsel från ekologiskt certifierad gård följer de ovan nämnda principer av allmänna regler och tillgänglighet men kan genom ytterligare inskränkningar av denna bilaga vara begränsat.</p>

Inte tillåtet. Beskrivning
<p>Dessa regler är i allmänhet utformade som en positivlista. Det som inte är tillåtet är otillåtet.</p> <p>För att tydliggöra nämns här likväl ett antal förbjudna medel. Vid osäkerhet ska Svenska Demeterförbundet rådfrågas.</p> <p>I princip kan allt införas från en Demetercertifierad verksamhet. Tillförsel från ekologiskt certifierad gård följer de ovan nämnda principer av allmänna regler och tillgänglighet men kan genom ytterligare inskränkningar av denna bilaga vara begränsat. Ekologiskt certifierat gödningsmedel och jordförbättringsmedel t ex handelsgödsel beskrivs nedan och användningen kan i förekommande fall begränsas.</p>

Tabell 2. Gödsel- och jordförbättringsmedel av icke certifierad härkomst eller källor som ej omfattas av ekologiska regler.

Tillåtna. Beskrivning	Ytterligare krav
Stallgödsel från extensiv (icke intensiv) djurhållning.	De biodynamiska kompostpreparaten ska användas så snart som möjligt. Helst direkt vid ursprungsplatsen. Med (extensiv) djurhållning avses djurhållning som inte är intensiv, med mindre än 2,5 djurenheter per hektar och med permanent daglig tillgång till utomhusvistelse.
Stallgödsel från vandringsjordar.	Så långt det är möjligt ska de biodynamiska kompostpreparaten användas. Helst direkt vid ursprungsplatsen.
Halm och annat växtmaterial.	Observera att användning av tillförda material följer de allmänna regler om råvarans ursprung och tillgänglighet av Demetercertifierat råmaterial (se sidan 6).
Utdrag och beredningar från växter	
Fisk	Komposterad eller fermenterad med de biodynamiska preparaten. Om behov finns skall analys för tungmetaller göras.
Algprodukter	Återhållsam användning med hänsyn till utarmning av naturresurser.
Vattenlösligt algextrakt	
Vegetabilisk kol	

Äggskal	
Träprodukter, endast från färskt trä och träaska från obehandlat trä.	Även sågspån, bark och träavfall så länge det inte är kontaminerat med fungicider eller insekticider.
Torv	Utan syntetiska tillsatser För plantuppdragning, om alternativ saknas; Ska användas återhållsamt med hänsyn till utarmning av naturresurser.
Ricinofrön	
Kommunalt kompostavfall	Under förutsättning att det uppfyller kraven i EU:s förordning nr 2018/848, för komposterat hushållsavfall.
Kompostaktiveringsmedel framställda av mikroorganismer eller växter.	
Inokulering av jord	Till exempel: <ul style="list-style-type: none"> • Spannmålsferment, • kvävefixerande bakterier, • Mycorrhiza, • Rhizobiabakter

Kommersiella kvävegödselmedel*

Gödselmedel från ickemineraliskt kväveursprung som är processad på annat sätt än med enkel torkning eller komposteringsmetod. Säljes vanligtvis i säck och har därför bredare tillgänglighet än stallgödsel.

Tillåtet, under förutsättning att det uppfyller kraven i EG:s förordningar 1069/2009 för kategori 3.

Notera den begränsade mängden i kapitel 1.2.2.

De kan innehålla enbart, eller en blandning av:

- Torkad stallgödsel som t ex. torkad hönsköttsgödsel.
- Biprodukter från slakt som:
 - hornmjöl,
 - benmjöl,
 - köttbenmjöl,
 - blodmjöl,
 - hår- och fjäderavfall eller liknande produkter.
- Växt- eller svamprester eller rester från växt eller svampförädling.
 - T ex Melass och Vinass eller liknande produkter.
- Andra substanser listade i denna bilaga

Kommersiella organiska gödningsmedel ska komposteras och prepareras med kompostpreparaten innan användning.

* Kommersiella organiska gödningsmedel av konventionellt ursprung är endast tillåtna fram till slutet av 2028. Efter detta måste dessa gödningsmedel endast tillverkas av produkter som härrör från ekologiskt certifierade källor.

Inte tillåtna medel

Dessa regler är i allmänhet utformade som en positivlista. Det som inte är tillåtet är otillåtet.

För att tydliggöra nämns här likväl ett antal förbjudna medel. Vid osäkerhet ska Svenska Demeterförbundet rådfrågas.

Inte tillåtna medel. Beskrivning	Ytterligare krav
Flytgödsel eller halvflytande gödsel	
Fiskmjöl eller rester från fiskodling	
Guano	
Stallgödsel från djur som utfodrats med genetiskt modifierat foder	
Kompost från allmän kommunal kompostanläggning	Icke grönt avfall eller hushållsavfall från restaurang eller förädling.
Avloppsslam	

Gödsel- och jordförbättringsmedel av naturlig mineralisk härkomst

Tillåtna medel. Beskrivning	Ytterligare krav
Stenmjöl	Sammansättning måste kunna visas.
Lermineral (t.ex. Bentonit)	

Calciumklorid	CaCl ₂ ; Behandling av äppelträd efter konstaterad kalciumbrist.
Gödselkalk	Långsamtverkande Dolomit, calcium carbonat, musselkalk, Algkalk - endast från döda marina avlagringar eller från fossila avlagringar på land.
Naturliga fosfater med låg halt av tungmetaller. (råfosfater)	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet.
Thomasmjöl	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet.
Kaliumråsalter Magnesiumhaltig kaliumsulfat Kaliumsulfat	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet. Max 3 % klor. Endast mineraler från naturligt ursprung. Enbart fysisk separation av salterna är tillåten.
Magnesiumsulfat	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller

	bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet.
Svavel	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet.
Spårämnen	Får endast användas vid behov efter genomförda jord-, vävnads- eller bladanalyser eller vid andra bristsymptom och efter samråd med Svenska Demeterförbundet.

Inte tillåtna medel

Dessa regler är i allmänhet utformade som en positivlista. Det som inte är tillåtet är otillåtet. För att tydliggöra nämns här likväl ett antal förbjudna medel. Vid osäkerhet ska Svenska Demeterförbundet rådfrågas.

Inte tillåtna medel. Beskrivning	Ytterligare krav
Syntetiska kväveföreningar	
Chilesalpeter	
lättlösliga fosfater	
Rena kalialter och kalialter	med högre klorinnehåll än 3 %
Osläckt kalk	Snabbverkande kalk är endast tillåtna för desinficering.

4. Substrat, jord, krukor och tekniska hjälpmedel	
Tillåtna medel. Beskrivning	Ytterligare krav
Hjälpmedel vid sådd	<p>Till exempel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stenmjöl (enligt detta regelverk) • Naturligt förekommande polymerer
Substrat tillsatser	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vermikulit ▪ Lavasten ▪ Perlit

*)Under förutsättning att det uppfyller kraven i bilaga 1 i EU:s förordning nr 2018/848, eller när det gäller benmjöl eller köttbenmjöl uppfyller kraven i EG:s förordning 1069/2009 för kategori 3.

Bilaga 5 Växtvård och tillåtna växtskyddsmedel

Vid användningen av de nedan uppräknade medlen, särskilt under punkterna 3 och 4, får detta endast ske vid ett konstaterat behov och endast om angrepp av skadegörare inte kan hållas under kontroll med hjälp av biodynamiska åtgärder så som rytmisk besprutning av kiselpreparat vid insektsangrepp eller ogräsaska. Man bör ta hänsyn till att vissa medel (t.ex. microsvavel, pyretrum) kan skada även andra djur och insektspopulationer.

Nya medel och metoder kan testas endast med samtycke av Demeter-International Standards Group. Före inköp av växtskyddsmedel ska man försäkra sig om att de verksamma ämnena är godkända enligt detta regelverk. Medlen får inte vara framställda av transgena organismer. Användningen ska ske i samråd med Svenska Demeterförbundet. (Dispens 3 bilaga 7)

1. Biologiska medel och tekniker

Ett främjande och en medveten insats av naturliga fiender till sjukdomsalstrare och skadedjur hos kulturväxterna (rovkvalster, rosteklar m.m.)

- Steriliserade insekter (hanar)
- Insektsfällor (färg-, limfällor)
- Feromoner (lockmedel i fällor)
- Mekaniska skyddsmedel (fällor, snigelbarriärer och liknande)
- Avskräckningsmedel (icke syntetiska). Endast på växtdelar som inte konsumeras av människor eller djur.
- Applicering (t ex insektskalk). Biologiska

2. Vidhäftningsmedel och växtvårdsmedel

Preparat som främjar resistens mot växtsjukdomar och hämmar sjukdomar t.ex:

- Växtpreparat (nässelvatten, åkerfräken-, malörtte) propolis, mjölk och mjölkprodukter, homeopatiska preparat.
- Kwartssand, aluminiumsilikat

- Chitosan
- Hjälpmedel: Vidhäftningsmedel, fukthållande medel, emulgatorer, olja.

3. Medel mot svampangrepp

- Wettable sulphur and flowers of sulphur
- Vattenglas* (sodium silicate, potassium silicate)
- Kalium bikarbonat*
- Eteriska oljor från växter. Om metoden för extraktionen uppfyller detta regelverk och om produkten inte innehåller andra hjälpmedel som bärare eller konserveringsmedel.
- Mikroorganismer/bakteriepreparat
- Natriumbikarbonat*
- Natriumklorid
- Cerevisane

4. Medel mot skadedjur

- Mikroorganismer, virus-, svamp- och bakteriemedel (t.ex. Bacillus thuringiensis, Granulose virus)
- Spinosad. Med godkänd dispens från Svenska Demeterförbundet (dispens 7 bilaga 7).
- Naturligt pyrethrumextrakt och –pulver under följande villkor:
 - inga syntetiska pyrethroider
 - ej till svampodling
 - för skydd av lager mot skadedjur är om inga kemisk-syntetiska synergister ingår.
 - Tillåtet för användning inom odling men endast om inga kemisk-syntetiska synergister ingår. Med godkänd dispens från Svenska Demeterförbundet (dispens 7A bilaga 7).
- Te eller avkok av kvassiaträd

- Vegetabiliska oljeemulsioner (utan syntetiska-kemiska insekticider) gäller alla kulturer.

Mineralbaserade oljeemulsioner (utan syntetiska-kemiska insekticider) på fleråriga kulturer och före blomning och endast om vegetabiliska oljor inte finns att tillgå:

- Rena försåpade fetter *, fettsyror
 - Gelatin*, hydroliserade proteiner
 - Fe(III) fosfat Orthophosphate (Molluscicide)*
 - Azadirachtin (Neem - insecticide)*
 - Antikoagulerande rodenticid för användning i stall eller andra utrymmen. (Endast i betesbox eller liknande så att inga andra djur äventyras).
 - Stenmjöl*, kaffe*
 - Medel för användning i stall och på djur: Kiselgur, klisterremsor, eteriska oljor.
 - Maltodextrin
 - Terpentin (Eugenol, Geraniol och Thymol)

5. Tillåtna medel för specialiserade och fleråriga kulturer och krukväxter

- Kiselgur (diatomacejord)*;
- Kalciumhydroxid;
- Vid behov kan kopparpreparat användas så att den genomsnittliga mängden som används under 7 år inte överstiger 3 kg/ha/år och inte mer än 500 gram/ha per sprutningstillfälle. Undantag kan göras med en giva på upp till 4 kg ha/år/ i 5 år i områden med mycket svamp. (Detta gäller endast vinodling och humle). (Dispens 25 bilaga 7)
- Svavelberedningar så som Hepar Sulphuris*, lime sulphur (fungicide, insecticide, acaricide)*.

*såvida tillåtet enligt bilaga 2 i EU:s förordning nr 2018/848.

Bilaga 7 Dispenser

Följande dispenser kan beviljas av Svenska Demeterförbundet. År 2024

Nr.	Beskrivning	Kapitel	Närmare bestämmelser
1	Infört obehandlat utsäde, plant- och förökningsmaterial med ett konventionellt ursprung.	1.1.1. 1.1.2.	
2	Jord utan vegetation. Gäller fruktodling och andra fleråriga grödor.	1.6.	Första året i samband med plantering.
3	Nya odlings- och produktionstekniker (till exempel nya gödselmedel, växtskyddsmedel och växtvårdsmedel.	1. 1.1.1 1.1.2 Bilaga 4 Bilaga 5	
4A	Ingen användning av fältpreparat på ej körbar mark.	1.9. 2.5.6.	
5A	Samarbete mellan lantbruk	2.3.	Begränsningar se 2.3.
6	Uppbundna eller tjudrade djur	2.4.	Ständig uppbinding motiverat av veterinära skäl. Eller tjudring under en begränsad tid.
7	Användande av Spinosad mot skadedjur	Bilaga 5	
7A	Användande av Pyrethrum i odling	Bilaga 5	Inga kemisk-syntetiska synergister får ingå.
8	Undantag från kraven för stallar och områden för utevistelse.	2.4	Närmare bestämmelser se 2.4.
11	Avhorning, avhornade djur	2.4.1.	Årlig förnyelse
12	Hönshus uppförda före juni 2013	2.4.4.	Avser endast storlek på flocken

13	Fodertillförsel	2.5.9. 2.5.10.	
14 A	Mindre än 3 kg hö per djur som vinterfoder	2.5.3. 2.5.4.	Ensilage eller halm som ersättning.
15	Inhysning av boskap	2.5.7.	
16	Gemensamma beten	2.5.8.	
18	Tillförsel av boskap	2.7. 2.7.2.	Upp till 40 % av flocken, närmare bestämmelser se 2.7.
19	Tillförsel av konventionella smågrisar	2.7.4.	Kan endast säljas som "Under omläggning till Demeter"
20	Tillförsel av konventionella kycklingar	2.7.5.	
21	Förlängd omlägningsperiod	<u>3.1</u> <u>3.2.</u>	Upp till fem år för fleråriga grödor och prydnadsväxter. (Närmare bestämmelser se 7.3.11.2.); Konventionell djurhållning upp till 3 år (om djurhållningen senare upphör) Ekologisk djurhållning upp till fem år
24	Tillförsel av konventionellt foder i nödfall	2.5. Bilaga 2	Se Bilaga 2 för begränsningar
25	Användning av koppar för humle och vinodling. 4 kg per ha i snitt under 5 år.	Bilaga 5	

Bilaga 8 Lägsta ålder för slakt av fjäderfä

Minimiålder (dagar)	
Kycklingar	81
Pekingankor	49
Myskänder (honor)	70
Myskänder (hanar)	84
Gräsänder	92
Pärlehöns	94
Kalkoner och gäss	140



Svenska Demeterförbundet
Skillebyholm
153 91 JÄRNA

info@demeter.se
www.demeter.se
08 551 579 88